

ปาฐกถาเกียรติยศ
ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์
ครั้งที่ ๒

หัวข้อเรื่อง

สุขภาพสังคม (Social Health)

โดย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์ประเวศ วะสี

A 31
184ป
545
1.1

เอกสารกองบริหารงานวิจัย หมายเลข ๔๙/๒๕๔๕

ISBN: 974-05-0078-7

เล่ม 2

ปาฐกถาเกียรติยศ
ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์
ครั้งที่ ๒

1211

ausl.

“สุขภาพสังคม” (Social Health)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์ประเวช เวสี

WA 31 ป384ป 2545

ปาฐกถาเกียรติยศ ศาสตราจารย์นายแพทย์...
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

สรุปสาระสำคัญจากการปาฐกถาเกียรติยศ
ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ ๒
เรื่อง “สุขภาพสังคม” (Social Health)
ณ มหาวิทยาลัยมหิดล
๑ มีนาคม ๒๕๔๕

สุขภาพสังคม

ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์ประเวช เวสี

ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ ๒
สุขภาพสังคม - Social Health

ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์ประเวศ วะสี

ISBN: 974-05-0078-7

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๕

จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม

คณะบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ สมหวัง ด่านชัยวิจิตร

รองศาสตราจารย์ฤดี สุราฤทธิ

นางรัตนา เพ็ชรอุไร

รูปเล่ม

นางสาวตรีระกา กิจเนตร

เรียบเรียงและศิลปกรรม

นายวัฒนา สุขวัจน์

นายแก้ว วิฑูรย์เชียร

นางอำนวยพร เอ็นมพันธ์

จัดทำโดย

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

ชั้น ๒ อาคารด้านทิศเหนือสวนสุขภาพ

(ถ.สาธารณสุข ๖) ภายในบริเวณกระทรวงสาธารณสุข

ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ (๐๒)๕๙๐-๒๓๐๔ โทรสาร (๐๒)๕๙๐-๒๓๑๑

หรือ ตู้ ปณ. ๙ ปณฝ.ตลาดขวัญ นนทบุรี ๑๑๐๐๒

E-mail address : hsro@hsro.or.th

homepage : www.hsro.or.th

พิมพ์ที่ อุษาการพิมพ์ กรุงเทพฯ โทร. ๐๒-๒๕๒-๐๔๔๔

คำนำ

หนังสือปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ ๒ นี้ มหาวิทยาลัยมหิดลได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์ประเวศ วะสี มาเป็นองค์ปาฐก โดยท่านได้เสนอเรื่อง “สุขภาพสังคม” (Social Health) ซึ่งเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับกาลยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง เพราะนับจากการที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๐ เป็นต้นมา ทำให้เกิดความปั่นป่วนในทุกระบบของสังคม และการที่จะฟื้นฟูสุขภาพของประชาชนชาวไทยเราให้กลับคืนสู่สุขภาพที่สมบูรณ์ ซึ่งหมายรวมถึงสุขภาพทางกาย ทางจิต ทางสังคม และจิตวิญญาณ จะทำได้อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความถูกต้องทั้งหมดของมนุษย์และสังคม ซึ่งองค์ปาฐกได้กล่าวถึงคือ “บรมธรรม”

“บรมธรรม” คืออะไร และการที่จะนำไปสู่สุขภาพที่สมบูรณ์จะทำได้อย่างไร ธรรมะแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยดีมีอะไรบ้าง สุขภาพสังคมจะเกิดจากอะไรนั้น ท่านผู้อ่านจะหาคำตอบได้จากหนังสือเล่มนี้ และเป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ได้ร่วมที่จะนำความรู้จากปาฐกถาครั้งนี้เผยแพร่สู่ประชาชนเพื่อนำไปเรียนรู้และเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อช่วยกันรวมพลังให้สุขภาพสังคมของประเทศไทยเข้มแข็งและร่วมกันพัฒนาชาติไทยให้ยืนยงต่อไป.

(ศาสตราจารย์เกียรติคุณพรชัย มาตังคสมบัติ)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

ปาฐกถาเกียรติยศ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล ไอสถานนท์ ครั้งที่ ๒

เนื่องในวันครบรอบ ๓๓ ปี แห่งวันคล้ายวันพระราชทานนาม
“มหาวิทยาลัยมหิดล” ประจำปี ๒๕๕๕
วันศุกร์ที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕

ความเป็นมา

“มหิดล” เป็นพระนามของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง โดยเฉพาะการแพทย์และการสาธารณสุข ทรงได้รับการยกย่องว่าเป็น พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย และพระบิดาแห่งการสาธารณสุขไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนาม “มหิดล” ให้เป็นนามของมหาวิทยาลัยที่ได้ตราพระราชบัญญัติมีผลใช้อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๒ ซึ่งนับว่าเป็นวันเริ่มต้นของมหาวิทยาลัยมหิดลแห่งนี้ นับจากวาระนั้นจนถึงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ซึ่งเวียนมาบรรจบครบรอบ ๓๓ ปี ที่ได้รับพระราชทานนามให้เป็น “มหาวิทยาลัยมหิดล” การได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้ ยิ่งความปิติยินดีเป็นอย่างยิ่งให้แก่บรรดาอาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ตลอดจนศิษย์เก่าและนักศึกษปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหิดล

ดังนั้น เพื่อเป็นการเผยแพร่เกียรติคุณของมหาวิทยาลัย และเพื่อเฉลิมฉลองครบรอบวาระ ๓๓ ปี แห่งวันคล้ายวันพระราชทานนามของ “มหาวิทยาลัยมหิดล” จึงจัดให้มีการจัดปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์

นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ ๒ เพื่อเป็นเกียรติแก่ ศาสตราจารย์
นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล โดย
ได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์ประเวศ วะสี
เป็นองค์ปาฐก ในหัวข้อเรื่อง “สุขภาพสังคม” (Social Health)

วัตถุประสงค์การจัดประชุมมีดังนี้

๑. เพื่อเฉลิมฉลองให้เห็นถึงความสำคัญของวันคล้ายวันพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยมหิดล” ในโอกาสครบรอบ ๓๓ ปี
๒. เพื่อให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมประชุม ได้ทราบบทบาทของมหาวิทยาลัยมหิดลที่มีต่อสังคม
๓. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพบปะสังสรรค์ระหว่างบุคลากรทุกสายงาน, ศิษย์เก่า และนักศึกษาปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหิดลและผู้สนใจทั่วไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

สร้างจิตสำนึกและความผูกพันระหว่างบุคลากรทุกสายงาน, ศิษย์เก่าและนักศึกษาปัจจุบันในมหาวิทยาลัย และได้เผยแพร่เกียรติคุณของมหาวิทยาลัยมหิดลที่ได้ทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

คำกล่าวนำปาฐกถา และแนะนำองค์ปาฐก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พรชัย มาตั้งคสมบัติ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

กราบเรียน ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล
กราบเรียน ท่านองค์ปาฐก ท่านรองอธิการบดี
และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

วันนี้ถือเป็นวันสำคัญของมหาวิทยาลัยมหิดลวันหนึ่ง เป็นวันที่เรามาทำพิธีเฉลิมฉลองวันคล้ายวันพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยมหิดล” และระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ทรงพระกรุณาให้เราใช้พระนามของสมเด็จพระบรมราชชนกเป็นชื่อของมหาวิทยาลัยตั้งแต่ปี ๒๕๑๒ เป็นต้นมา

ในการระลึกถึงความเป็นมาที่ได้รับพระราชทานชื่อนั้น เป็นโอกาสสำคัญที่เราจะจัดประชุมวิชาการฯ และจัดส่วนหนึ่งของประชุมวิชาการคือการระลึกถึงท่านผู้มีบทบาทสำคัญในมหาวิทยาลัยมหิดล และเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงกับการขอพระราชทานพระนาม “มหิดล” มาเป็นชื่อมหาวิทยาลัย

และเมื่อได้รับพระราชทานชื่อ “มหิดล” ท่านก็เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นท่านแรก

นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้บุกเบิกวิชาการในสาขาของท่าน คือ สาขาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา ที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ใน

ยุคต่อจากอาจารย์เดิม บุณนาค ถือได้ว่าเป็นยุคต้นๆ ของภาควิชาสถิติศาสตร์-นรีเวชวิทยา และเป็นต้นกำเนิดของศาสตร์สาขานี้ในประเทศไทย

จะเห็นได้ว่าผู้ที่ได้เรียนได้ผ่านภาควิชานี้มีบทบาทสำคัญในสาขาวิชาสถิติศาสตร์-นรีเวชวิทยาทั่วประเทศในทุกๆ คณะแพทยศาสตร์ ต่อเนื่องมา ก็มาจากภาควิชานี้ทั้งสิ้นตั้งแต่ต้น

ท่านเป็นผู้มีความสามารถทั้งทางวิชาการและเป็นผู้บริหาร เป็นผู้มีความเอาใจใส่ต่อความก้าวหน้าของวิชาการ และนำมาถ่ายทอดต่อลูกศิษย์และเพื่อนร่วมงานตลอดเวลา

ท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถในการตัดสินใจ ในการดำเนินการ เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นปึกแผ่นต่อเนื่องมาเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ที่ทำให้มหาวิทยาลัยมาถึงจุดในปัจจุบันนี้

ท่านผู้นั้นคือศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์

เมื่อสักครู่ช่วงพิธีเปิดห้องบรรยายก็ได้มีโอกาสเรียนให้ทราบแล้ว อยากจะขอเรียนว่าเพื่อระลึกถึงพระคุณของศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ นอกจากจะจัดปาฐกถา ครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๒ แล้ว ก็ยังเห็นสมควรขออนุญาตต่อครอบครัวของท่านเพื่อขอใช้ชื่อและนามสกุลของท่านเป็นชื่อห้องบรรยายแห่งนี้ และจะใช้เป็นที่ให้พวกเรา ที่อยู่ปัจจุบันในมหาวิทยาลัยและผู้อื่นที่เข้ามาเยี่ยมมหาวิทยาลัยได้ระลึกถึงท่านตลอดไปและให้คนรุ่นหลังที่มารุ่นต่อๆ ไป ซึ่งไม่มีโอกาสรู้จักท่านอย่างพวกเราหลายๆ คนในที่นี้เคยได้มีโอกาสเรียนกับท่าน หรือเคยได้มีโอกาสทำงานได้บังคับบัญชาของท่านหรือเคยมีความสนิทสนมทางครอบครัวกับลูกหลานของท่าน

พวกเรารู้ดีว่าท่านคือใคร ทำอะไรไว้บ้าง แต่ถ้าเราไม่ได้มีการระลึกถึงท่าน คนรุ่นต่อไปอาจจะไม่เคยรู้ว่าท่านคือใคร ทำอะไรให้มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ทำอะไรให้ศิริราช ทำอะไรให้มหาวิทยาลัยมหิดลไว้

วันนี้ถือเป็นวันที่สำคัญอีกวันหนึ่งของมหาวิทยาลัยมหิดลที่จะ

มีการแสดงปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ เป็นครั้งที่ ๒ วันนี้เราได้ปูชณียบุคคลอีกท่านหนึ่งของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และมหาวิทยาลัยมหิดลที่จะเป็นองค์ปาฐก ผมคิดว่าอาจารย์หมอประเวศ วะสี คงไม่จำเป็นต้องแนะนำมาก ทุกท่านคงจะรู้จักกันดี

แต่โดยย่อ ท่านสำเร็จแพทยศาสตร์ที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ได้เหรียญทองรางวัลที่ ๑ ได้ทุนมูลนิธิอานันทมหิดลไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยโคโรลาโด ทางพันธุศาสตร์ และศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ ทำให้ได้เดินทางกลับมาเป็นผู้บุกเบิกอีกท่านหนึ่ง โดยทำงานร่วมกับศาสตราจารย์คุณสุภา ฉนวนกร ศาสตราจารย์คุณหญิงสุดาศกร ตูจินดา บุกเบิกเรื่องธาลัสซีเมีย ตั้งแต่ ๔๐ กว่าปีที่แล้ว

ทำให้เรามีความเข้าใจถึงพันธุศาสตร์ของธาลัสซีเมีย ทำให้เราสามารถติดตามความเกี่ยวเนื่องระหว่างพันธุศาสตร์ กับการแสดงออก และการที่นำไปสู่อาการที่หลากหลายของธาลัสซีเมีย สามารถติดตามโรคได้ตั้งแต่ต้น ตั้งแต่ศึกษาพื้นฐานทางพันธุศาสตร์ ติดตามตั้งแต่เด็กคลอดใหม่หรือยังไม่ทันคลอดก็ได้ ที่จะให้คาดคะเนได้ว่าจะต้องดูแลเด็กคนนี้อย่างไร เพื่อให้มีอาการต่างๆ ไม่แสดงออกเต็มที่ถ้าเราไม่ได้ทำอะไรล่วงหน้า

ธาลัสซีเมียถือได้ว่าเป็นเรื่องที่นำร่องของยุค post genomic ทั้งหมด คือแพทยศาสตร์ของการคาดคะเนได้ล่วงหน้า การที่จะเตรียมทำการบำบัดรักษา เช่นในกรณีธาลัสซีเมีย เพียงแต่เอาเหล็กออกอย่างเดียว ก็ทำให้อาการที่แสดงออกน้อยลงได้ หากเด็กที่ไม่ได้ทำอะไรเลย อาจจะมีปัญหา มาก ก็จะมีชีวิตที่ค่อนข้างปกติได้ เป็นการนำร่องที่สำคัญ ถือได้ว่าเป็นแพทย์ เป็นนักวิทยาศาสตร์ที่บุกเบิกในการวิจัย เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับบุคคลรุ่นหลัง

พวกเรามีความภูมิใจในอาจารย์หมอประเวศ วะสี เป็นอย่างยิ่ง ไม่ใช่เพียงแต่ท่านได้รับรางวัลที่สำคัญ เช่น รางวัลนักวิทยาศาสตร์ดีเด่นของประเทศไทย รางวัลรามอนแมกไซไซ และรางวัลอื่นๆ แต่เรา

ภูมิใจเพราะท่านเป็นลูกศิรราช ท่านเป็นลูกมหิดล แล้วท่านก็อยู่และทำงานให้มหาวิทยาลัยมหิดลให้ศิรราชมาโดยตลอด

วันนี้เราจึงมีความภูมิใจและขอบพระคุณที่ศาสตราจารย์เกียรติคุณประเวศ วัะสี ได้กรุณารับเป็นองค์ปาฐก ในการปาฐกถาศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ ๒

ขอกราบเรียนเชิญท่านอาจารย์หมอประเวศ ได้แสดงปาฐกถา ณ บัดนี้.

ปาฐกถาเกียรติยศ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์
ครั้งที่ ๒

เรื่อง “สุขภาพสังคม” (Social Health)

โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณประเวศ วะสี

นมัสการพระเจ้า ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล
ท่านอธิการบดี ท่านรองอธิการบดี ท่านคณบดี คณาจารย์
ประชาคมมหิดล

ท่านศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ เป็นเอกบุรุษ
ที่มีสถานะหนึ่งเดียวที่ไม่มีใครเหมือน

ประการแรก คือท่านเป็นทั้งอธิการบดีคนสุดท้ายของมหา-
วิทยาลัยแพทยศาสตร์ และเป็นอธิการบดีคนแรกของมหาวิทยาลัย
มหิดล ในคนๆ เดียวกัน โดยเป็นเป็นผู้นำความกราบบังคมทูลขอพระ
ราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล และก็ได้รับพระราชทานมา เพราะ
ฉะนั้นท่านจึงเป็นปฐมอธิการบดีของมหาวิทยาลัยแห่งนี้

ประการที่สอง ท่านอาจารย์หมอชัชวาล เป็นสูติแพทย์ นอกจาก
ทำคลอดให้ผู้คนแล้ว ท่านยังทำคลอดหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัย
มหิดล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะสังคมศาสตร์ และ
มนุษยศาสตร์ ต่างๆ อันนี้ควรจะศึกษาประวัติศาสตร์และติดตามไว้ว่า
ท่านทำคลอดหน่วยงานอะไรบ้างในมหาวิทยาลัยมหิดล

ประการที่สาม ท่านทั้งหลายอาจจะลืมประวัติศาสตร์ ท่านเป็นผู้
เสนอยกเลิกตำแหน่งเลขาธิการมหาวิทยาลัย ก่อนหน้านั้นมหาวิทยาลัย-

ลัยบริหารโดยเลขาธิการมหาวิทยาลัย ท่านทั้งหลายเกิดมาอาจจะไม่ทัน
อาจารย์ จำลอง หาริณสุด ซึ่งเป็นเลขาธิการมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์
ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็มีอาจารย์อดุลย์ วิเชียรเจริญ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยก็มี เป็นต้น อธิการบดีจะมีบทบาททางการเป็นประธาน
หน่วยงานต่างๆ แต่จะบริหารงานจริงๆ โดยเลขาธิการมหาวิทยาลัย เมื่อ
อาจารย์หมอชัชวาลขึ้นเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ วัน
แรกเลย ท่านทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี จอมพลถนอม กิตติขจร ขอ
ยกเลิตำแหน่งเลขาธิการมหาวิทยาลัย และเป็นคนให้เลิกหมดทุก
มหาวิทยาลัย อธิการบดีกลับเป็น Chief Executive Officer เป็น CEO
เมื่อก่อนนี้เลขาธิการเป็นผู้บริหาร

ประการที่สี่ ผมเองเป็นลูกศิษย์อาจารย์หมอชัชวาล ท่านสอน
หนังสือสอนวิชาสรีรศาสตร์และสอบด้วย เวลาท่านสอบลงกอง หรือที่
เรียกว่า “สอบปากเปล่า” นักศึกษาทุกคนจะกลัวหมดเพราะว่าท่านดู
อย่างคำว่า “ควาย” แต่ก่อนท่านใช้บ่อยมาก โง่เหมือนควาย นักศึกษา
จะโดนดู “โง่สับประทุน” บางท่านคงไม่เคยได้ยินคือแต่ก่อนนี้เรือที่มี
ประทุน เวลาไปติดสะพาน คนโง่แทนที่จะถอยเรือออก กลับออกไปสับ
ประทุนทิ้ง ท่านก็จะด่าว่ามันโง่สับประทุน แล้วท่านเป็นคนตัดสินใจเร็ว
เด็ดขาด เข้มงวด และดูได้หมดทุกคน นอกจากคนเดียวคือภรรยาของ
ท่านซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ เพราะผมเองถือสุภาภิตว่า “ผู้ชายที่จะเจริญต้อง
เคารพภรรยา” และท่านก็เช่นกัน ชีวิตท่านจึงประสบความสำเร็จและได้
สร้างความเจริญต่างๆ ท่านทำได้ในยุคสมัยและโดยบุคลิกของท่าน ผม
เคยเขียนในงานศพของท่านว่าอาจารย์หมอชัชวาลเป็น The Last Sho-
kun แต่ก่อนท่านเป็นโชกุนจริงๆ การบริหารมหาวิทยาลัยไม่ได้ยึดถือ
แบบสมัยนี้ ตัดสินใจเร็วมาก ไม่ใช่คนมาก รวดเร็วมาก แต่ยุคสมัยได้
เปลี่ยนไป หลังจากท่านแล้วก็ไม่มีอธิการบดีมหาวิทยาลัยใดๆ สามารถ
ทำอย่างนั้นได้ เพราะว่ายุคสมัยมันเปลี่ยนไป เพราะฉะนั้นท่านจึงเป็น
The Last Shokun

ประการที่ห้า ท่านอธิการบดีพรชัย ได้ริเริ่มให้มีปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ขึ้นในวันสถาปนามหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นเรื่องที่เหมาะสมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อท่านอาจารย์ชัชวาล เป็นปฐมอธิการบดีของมหาวิทยาลัยมหิดล ผู้กราบบังคมทูลขอพระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล การระลึกถึงท่านปฐมอธิการบดี จึงเป็นเรื่องที่เป็นกุศล เป็นความดี เพราะฉะนั้นการที่จะตอบแทนพระคุณของท่านที่สำคัญที่สุดคือทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติบ้านเมือง หากแม้ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ จะทราบด้วยญาณวิถิต่าง ๆ ว่าในวันนี้พวกเราซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่านก็ตาม เป็นผู้มาตามหลังท่านด้วยประการใดก็ตาม ได้มาชุมนุมกันอยู่ในที่นี้ และได้มีการทำพิธีเปิดห้องชัชวาล โอสถานนท์ และมาพูดคุยกันในเรื่องอื่นที่อาจจะเป็นคุณประโยชน์ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ ท่านคงจะอนุโมทนาและขอให้คุณงามความดีของท่านอาจารย์ชัชวาล โอสถานนท์ ได้อวยชัยให้พรให้ท่านทั้งหลายประสบความสำเร็จ

สำหรับเรื่องที่จะบรรยายในวันนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ เพราะชีวิตของท่านอาจารย์ชัชวาลนั้นอยู่ที่ศิริราช อยู่ที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ อยู่ที่มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยมหิดลก็เป็นมหาวิทยาลัยที่สำคัญที่สุดในเรื่องสุขภาพ

ผมเองเป็นกรรมการสภาของมหาวิทยาลัยอยู่หลายแห่ง ทั้งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฯลฯ คิดว่าสามารถพูดได้โดยไม่มีอคติว่าคณะนี้มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นมหาวิทยาลัยที่เข้มแข็งทางวิชาการมากที่สุดในประเทศไทย เพราะฉะนั้นเราจึงมีบทบาทสำคัญที่สุดในเรื่องสุขภาพ อยากจะชวนให้มองเรื่องสุขภาพว่าเป็นเรื่องของทั้งหมดเป็นเรื่องของทุกคน ทุกสถาบัน ไม่ใช่เรื่องของคณะแพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ หรือสาธารณสุขเท่านั้น เป็นเรื่องของทุกคนจริงๆ

Reconceptualization of Health

**Health = Complete physical,
mental,
social
and spiritual well-being**

Physical - economy, food, environment, absence of injuries

Mental - free flow of mind, absence of stress, meditative

Social - family, community, city, workplace, social services, peace, healthy public policies

Spiritual - Compassion, caring new consciousness, spiritual revolution

ดูคำจำกัดความของคำว่าสุขภาพขององค์การอนามัยโลก คำว่า “สุขภาพ” หรือ health นั้น หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์ ใช้คำว่า “complete well-being” ทางกาย ทางจิต (mental) ทางสังคม (social) และ ทางจิตวิญญาณ (spiritual)

เพราะฉะนั้นถ้าท่านทั้งหลายลองดูทั้งหมดนี้เป็นคำนิยามที่ลึกที่สุด กว้างที่สุด ครอบคลุมหมดทุกอย่าง ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม ทางจิตวิญญาณ สุขภาพจึงไม่ใช่เรื่องโรค เรื่องโรงพยาบาล หรือ เรื่องยา เท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่ครอบคลุมไปทั้งหมด

* องค์ปาฐกขอภัยที่ใช้สโลโก้ภาษาอังกฤษเป็นภาพประกอบการบรรยาย เพราะว่าตกค้างมาจากการพูดเรื่อง *Health and Humanities* ในที่ประชุม *International conference* ที่ท่านอธิการบดีจัดเมื่อวันที่ ๑-๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

ถ้าเราลองดูว่า เรื่องทางกาย มันจะเกี่ยวกับอะไรบ้าง นอกจาก ร่างกาย คำว่า physical ส่วนหนึ่งหมายถึงร่างกาย แต่อีกส่วนหนึ่งหมายถึง “กายภาพ” หมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุทั้งหมด เช่น เศรษฐกิจ ถ้าความยากจนมีมากเกินไปมันก็ไม่มีสุขภาวะ สุขภาพก็ไม่ดี เพราะ ฉะนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องความยากจนด้วย มีโรคมากมาย เกิดจากความ ยากจน ถ้าเรารักษาจากโรค แต่ไม่รักษาความยากจน มันก็ไม่หาย

ผมเคยวิจารณ์พวก global forum for health research ที่ ทำๆ กันว่า งานวิจัยของคุณเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคเท่านั้นหรือ ไม่เกี่ยวข้องกับ สุขภาพ เรื่อง good health เพราะถ้าเป็น good health มันจะต้อง เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆ เรื่องความยากจน เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องต่างๆ อัน นี้ท่านทั้งหลายต่อเติมเข้าไปได้เอง

เรื่องทางจิต ก็เกี่ยวข้องกับสุขภาพอย่างมาก ขณะนี้ยังมีการ วิจัยค้นคว้ามากขึ้น ก็ยังเห็นความเชื่อมโยงระหว่างจิต ระหว่างสมอง ระหว่าง endocrine system ต่อ immunology ที่เรียกว่า psycho-neuro-endocrino-immunology มันจะต่อไปได้เรื่อยๆ เพราะจริงๆ มันเชื่อมโยงกันหมด แต่เราเข้าใจน้อย เข้าใจเป็นส่วนๆ และก็ไปจับ มองเป็นส่วนๆ แต่เมื่อการวิจัยขยายมากขึ้นมันก็เชื่อมโยงไปหมด จิต กับสมองก็เชื่อมโยงกัน สมองกับต่อมไร้ท่อก็เชื่อมโยงกัน สมองกับภูมิคุ้มกันก็เชื่อมโยงกัน เรื่องทางจิตจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อเรื่อง สุขภาพ

ท่านทั้งหลายก็ทราบที่อยู่แล้ว เวลาท่านสบายใจ มันจะดีทุก อย่าง สบายไปหมด เวลาเครียดทุกอย่างจะแย่ไปหมด หัวใจเต้นเร็ว ความดันขึ้น เบาหวานกำเริบ หอบหืดก็เป็นมากขึ้น เป็นไปต่างๆ นานา ทุกอย่างมาจากเรื่องทางจิตเชื่อมโยงเข้าไป แม้แต่มะเร็งก็เป็นมากขึ้น ตอนหลังเขาก็รู้ว่าคนที่เห็นแก่ตัวจัด ภูมิคุ้มกันจะต่ำแล้วจะเป็นโรคติดเชื้อ เป็นโรคมะเร็ง อะไรต่างๆ คนที่จิตเป็นกุศลจะสบายมาก ร่างกาย สบาย สุขภาพดี อายุยืน เป็นต้น

เรื่องทางสังคม ก็มีความหมายมาก หมายถึงการอยู่ร่วมกันได้ดี
ทุกๆ ระดับ ครอบครัวถ้ามีการอยู่ร่วมกันด้วยดีก็มีความสุขอย่างยิ่ง ใน
ชุมชน ในที่ทำงาน ในเมือง ในสังคม ในโลกทั่วไปหมด เรื่องสันติภาพ
มีความสำคัญ ถ้าเกิดเรื่องอย่างตึก world trade เกิดสงครามกันอย่างใน
อัฟกานิสถาน ก็เรียกว่าไม่มีสุขภาวะแล้ว เพราะฉะนั้นสุขภาวะทางสังคม
จึงเป็นเรื่องใหญ่ กินความกว้างขวางมาก เชื่อมโยงกันไปหมด

เรื่องทางจิตวิญญาณ อาจจะฟังแปลก ที่จริงเป็นคำที่มาใช้กระ
ตุ้น เรามีคำอื่นใช้อยู่แล้ว อันนี้หมายถึงความดี หมายถึงการมีจิตใจสูง
แล้วมีเฉพาะมนุษย์เท่านั้น สัตว์มีจิต มีโกรธ มีเกลียด แต่ไม่มีจิตวิญญาณ
“จิตวิญญาณ” หมายถึงจิตที่สูงของจิต หมายถึงความดี หมายถึงมโน-
ธรรม หมายถึงจิตใจที่สูงขึ้น คือความเป็นมนุษย์นั่นเอง มนุษย์ต่างจาก
สัตว์ มนุษย์เป็นสัตว์ในทางชีววิทยา แต่มนุษย์ต่างจากสัตว์ที่มีมิติทางจิต
วิญญาณ คือในสัตว์ไม่มีเรื่องของความดีความชั่ว เวลาหมาฆ่าแมว แมว
ฆ่าหนู เราไม่เคยบอกว่ามันบาป มันไม่มีบุญมีบาป มีแต่ธรรมชาติของ
สัตว์แต่มนุษย์มีมิติที่เพิ่มขึ้นมา เพราะฉะนั้นตรงนี้บางคนอาจจะใช้คำ
ว่าด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ ตรงนี้หมายถึงความดีด้วยประการต่างๆ

ถ้าเรามองอย่างนี้ ก็จะเห็นว่าเรื่องสุขภาพนั้นไม่ใช่เรื่องของ
การไม่มีโรคเท่านั้น แต่หมายถึงความถูกต้องทั้งหมดของมนุษย์และ
ของสังคม

สรุปตรงนี้ว่า “สุขภาพ” นั้น ไม่ใช่เรื่องการไม่มีโรคเท่านั้น แต่
อยู่ในทั้งหมด เป็น integral ใน total human and social develop-
ment เป็นเรื่องความถูกต้องทั้งหมดของการพัฒนามนุษย์และสังคม

ภาพประกอบการบรรยายที่ ๒

Health is integral in total human and social development

ALL FOR HEALTH

ถ้าตามต่อไปว่า แล้วความถูกต้องทั้งหมดคืออะไร คือ “บรม
ธรรม” ธรรมะคือความถูกต้อง ความถูกต้องทั้งหมดก็เป็นบรมธรรม
เพราะฉะนั้นเรื่องสุขภาพจึงไม่ใช่เรื่องเล็กๆ แต่เป็นเรื่องบรมธรรมของ
ทั้งหมดและต่อเนื่องไปสู่เรื่องศีลธรรม ความเคลื่อนไหวที่จะให้มีสุขภาพ
ดี เป็นเรื่องความเคลื่อนไหวทางศีลธรรม

เวลาเราอยากให้อะไรมีพลัง ต้องมีวิธีคิดให้มันมีพลัง ถ้าเป็นแค่
เรื่อง technical เท่านั้นจะไม่มีพลัง ต้องเข้าไปสู่สัจธรรม ศีลธรรม เข้าไป
สู่เรื่องจิตสำนึกจึงจะเกิดพลังขึ้น เพราะฉะนั้นเรื่องสุขภาพจึงเป็นเครื่อง
มือของการอภิวัฒน์มนุษย์และสังคมทั้งหมด

ขณะนั้นมหาวิทยาลัยมหิดล นักวิชาการกำลังรวมตัวกันที่จะลง
วิจัยพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน น่าจะมีวิธีคิดที่จะได้มีเครื่อง
มือที่มีพลังที่จะไปทำงานเพื่อไปวิจัยและสร้างสุขภาพทางสังคมของคน
ทั้งหมดในลุ่มน้ำแม่กลอง ลุ่มน้ำท่าจีน

ส่วนเรื่อง “สุขภาวะทางสังคม” หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี
ในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน ที่ทำงาน ในเมือง ในสังคม
ในโลก

ภาพประกอบการบรรยายที่ ๓

สุขภาวะทางสังคม

= การอยู่ร่วมกันด้วยดี

- ครอบครัว
- ที่ทำงาน
- ชุมชน เมือง
- สังคม
- โลก

ทั้งหมดนั้นสามารถจะเอาไปเป็นตัวเดินได้ทั้งหมด ถ้าครอบครัวอยู่ร่วมกันได้ดี ก็เป็น healthy family ซึ่งสำคัญมาก คนทุกคนล้วนอยู่ในองค์กรที่เรียกว่าครอบครัว

ถ้าครอบครัวเป็น healthy family ก็เป็นบ่อเกิดของสุขภาพที่สำคัญ นี่เป็นสุขภาพทางสังคม สังคมหมายถึงตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

ในชุมชนก็เช่นเดียวกัน ที่เรียกว่า healthy community ประกอบด้วยหลายส่วนหลายอย่างทั้งหมด มีความสัมพันธ์กันด้วยดีช่วยกันสร้างเศรษฐกิจ มีการศึกษาดี มีการติดต่อสื่อสาร มีจริยธรรมดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีวัฒนธรรมดี มั่นรวมไปทั้งหมด เป็น healthy community

ถ้าเป็นในเมืองก็เป็น healthy city ซึ่งก็จะกินความไปทั้งหมดในที่ทำงาน เนื่องจากมนุษย์เราต้องทำงานกันทุกคน ทุกวันนี่จะเห็นว่าคุณคนไทยขาดสุขภาพในที่ทำงาน เพราะว่าขาดการอยู่ร่วมกันด้วยดีในที่ทำงาน จะทะเลาะเบาะแว้งกันมาก

อาจารย์หมอกระแส ชนะวงศ์ เมื่อตอนอยู่มหาวิทยาลัยมหิดล เคยบอกว่าในหน่วยงานของท่านมีอาจารย์อยู่ ๙ คน แบ่งเป็น ๘ พวก คือทุกหนทุกแห่งมีความแตกร้างกัน อยู่ร่วมกันไม่เป็น ถ้าอยู่ร่วมกันเป็นจะเป็นชีวิตที่มีความสุขและสร้างสรรค์เป็นอย่างยิ่ง

ทุกหนทุกแห่งเราจะพบว่าอยู่ร่วมกันไม่เป็น เดียวนี้เรื่องครอบครัวก็เช่นเดียวกัน ไปจนกระทั่งถึงในโลก ดังเราจะเห็นได้จากเรื่องตลก world trade เรื่องอัฟกานิสถาน และอีกหลายๆ ตัวอย่าง ก็เป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกันไม่เป็น เพราะฉะนั้นเรื่องสุขภาพสังคมหรือ social health จึงเป็นเรื่องใหญ่ที่สามารถจะมองได้โดยครอบคลุม

ถ้าเราจะมองตรงเรื่องสังคม เรามีตัวอย่างขณะนี้เราจะพูดกันถึงเรื่องนโยบายสังคมที่ดี (Healthy Public Policy) เพราะนโยบายจะเป็นสิ่งกระทบผู้คนจำนวนมาก คนจังหวัดระยองเคยอยู่อย่างมีความสุข มีเศรษฐกิจพอเพียง มีสังคมที่ดี เพราะเศรษฐกิจเขาพึ่งตนเอง ๓ อย่างด้วยกันคือ ๑.ผลไม้ ๒.ประมง ๓.การท่องเที่ยว ต่อมาเมื่อรัฐบาลตัดสินใจ

เอา Eastern Seaboard ลง โรงงานเป็นพันโรง ลงไปที่จังหวัดระยอง

คนระยองไม่ได้มีส่วนเลือกเลยแต่เขาได้รับผลกระทบจากมลพิษ น้ำเป็นพิษ อากาศเป็นพิษ โรงเรียนต้องย้ายหนี ให้นึกภาพดูขณะนี้ผู้คนสูดเอาควันสารเคมีเข้าไปทำให้เป็นโรคทางเดินหายใจกันเพิ่มขึ้นจากการศึกษาทางระบาดวิทยา แล้วคนเข้าไปทำงานในโรงงานเป็นหมื่นคน จากบ้านจากพ่อจากแม่มา มีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม โรคเอดส์ระบาดกลายเป็นนรกไปแล้วที่นั่น เป็นผลจากนโยบายสังคม

ขณะนี้ในประเทศไทยกำลังสร้างเครื่องมือที่เรียกว่า **HIA** ซึ่งเป็นเรื่องยากแต่ต้องสร้าง **Health Impact Assessment** เพื่อที่จะได้ใช้ เป็นเครื่องมือที่จะวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาล ว่านโยบายอย่างนั้นจะมีผลกระทบต่อสุขภาพอย่างไร นี่ก็เป็นเรื่องสุขภาพสังคมอีกด้านหนึ่งที่เรียกว่า **Healthy Public Policy**

เราดูตรง “สุขภาวะทางสังคม” หรือ “สุขภาพสังคม” หมายถึงการอยู่ร่วมกันด้วยดีทุกๆ ระดับ แต่มาดูในความเป็นจริงขณะนี้ ปัญหาใหญ่ของมนุษย์ก็คือการอยู่ร่วมกันไม่เป็น

ฝรั่งก็พูดว่าปัญหาใหญ่ที่สุดในโลกขณะนี้ ที่เรียกว่า **Social Disintegration** “ความแตกสลายทางสังคมทุก ๆ ระดับ”

ครอบครัวก็อ่อนแอลง ไม่อบอุ่น ชุมชนไม่เข้มแข็ง ในสังคมก็ขาดการผูกพันที่จะทำอะไรกัน เพราะฉะนั้น social disintegration เป็นเรื่องใหญ่ของสังคมทั่วโลก

ตรงกันข้ามก็คือ social integration มีการผูกพันกันทางสังคม ทุกๆ ระดับที่เรียกว่าสังคมเข้มแข็ง คือเป็นปัจจัยของความสุข ซึ่งเราจะได้พูดกันต่อไป คือภาพตรงข้ามเรา อยากเห็นครอบครัวเข้มแข็ง ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง ในที่ทำงานคนมีความรักกัน ทำงานร่วมกัน เป็น มีความสุขและความสร้างสรรค์เป็นอย่างยิ่ง บางคนตื่นเช้าจะไปทำงานพอนึกถึงหน้าอิตาคันนี้ไม่อยากไปแล้ว มันน่าเบื่อไม่อยากไปเจอ

มันไม่มีความสุข แต่ถ้าตรงกันข้ามมันจะเกิดพลังงาน เขาเรียก enormous energy จะเกิดพลังงานมหาศาล เพราะมีความสุขที่จะทำงานร่วมกัน ตรงนี้จึงเป็นบ่อเกิดของสุขภาพที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งจะพูดต่อไปและนำมาปฏิบัติได้ มีการศึกษาวิจัยมากมาย

ผมพยายามพูดเรื่องนี้อยู่เรื่อยว่ามันทำได้และเรามีตัวอย่างของจริงคือที่ศิริราชฯ ขณะนี้มีการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ คนออกมาจากภาควิชาต่างๆ มาร่วมกันทำงานแล้วก้าวหน้ามาก

ผมเชื่อว่าเป็นหน่วยงานที่ก้าวหน้าที่สุด ซึ่งไม่น่าเชื่อว่าจะเกิดที่ศิริราชฯ เพราะเป็นองค์กรเก่าแก่และมีขนาดใหญ่ ซึ่งปกติจะเกิดไม่ได้เลย ที่เขาบอกข้างมันบินไม่ได้หรอก แต่ตอนนี้ข้างบินได้

ผมไปนั่งฟังเขาหนึ่งวันเต็มๆ ที่จังหวัดอยุธยา คนหนุ่มคนสาว คนรุ่นใหม่ที่ทำนอาจารย์ที่ ตอนเป็นคณบดีได้ลงทุนสร้างไว้ ส่งไปเรียนเรื่องต่างๆ ตอนนี้ได้เอาวิชาการมาช่วย เพราะฉะนั้นเวลามารวมตัวร่วมคิดร่วมทำกันมันจะมีความสุขและสร้างสรรค์อย่างยิ่ง ไม่ว่าจะอยู่ในระบบหรือนอกระบบอะไร แล้วตอนนี้ก็ยังไม่ได้ออกนอกบบอะไรหรอก ยังอยู่ในระบบมารวมตัวกันร่วมคิดร่วมทำ ปัจจัยตัวนี้มีความสำคัญเรื่องความสามัคคีเรื่องความต่อเนื่อง

ตรงนี้เองอยากจะนำท่านไปดูโครงสร้างทางสังคม อยากจะให้เรียนวิธีคิด เพราะเราค่อนข้างจะขาดวิธีคิด เราไปคิดไว้อย่างนี้รวมทั้งนักปราชญ์ในสังคมก็จะพูดอย่างนี้ว่า “สังคมประกอบด้วยคนหลายคน ถ้าแต่ละคนเป็นคนดีสังคมทั้งหมดก็ดีเอง” ฟังดูเสมือนจริง แต่ขาดที่สำคัญไปอย่างหนึ่งคือ “โครงสร้างเป็นเครื่องกำหนดคุณสมบัติ” อันนี้อยากเรียนฝากท่านลองเอาไปคิดดูจะเห็นเต็มไปหมดในธรรมชาติ

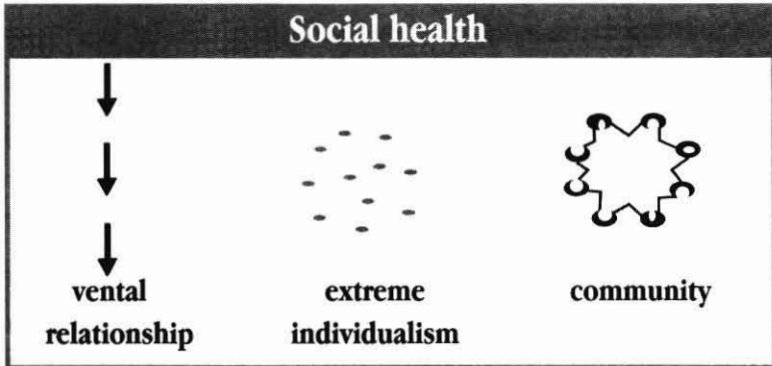
ถ้าเราเข้าใจธรรมชาติ โครงสร้างเป็นเครื่องกำหนดคุณสมบัติ โครงสร้างของอะตอมก็กำหนดคุณสมบัติของอะตอม ที่จริงมันประกอบด้วยอนุภาคอย่างเดียวกันทั้งสิ้น คือโปรตรอน อิเลคตรอน และนิวตรอน ทุกธาตุ แต่ธาตุมีคุณสมบัติต่างกันตั้งแต่เพชร ทองแดง ออกซิเจน คาร์-

บอน ต่างกันมากมาย ประกอบด้วยของเหมือนกันแต่โครงสร้างไม่เหมือนกัน

โครงสร้างกำหนดคุณสมบัติ ที่จริงง่ายนิดเดียวถ้าไปดูธรรมชาติ โตะตัวนี้เป็นไม้ คุณสมบัติใช้เขียนหนังสือได้ เพราะโครงสร้างมันทำให้มีคุณสมบัติอย่างนั้น แต่ว่าไม้ที่อื่นเป็นบ้านคุณสมบัติก็เป็นบ้าน ไม้ที่โครงสร้างเป็นเรือลอยน้ำได้ เพราะฉะนั้นโครงสร้างจึงเป็นเครื่องกำหนดคุณสมบัติ

สังคมก็เช่นเดียวกัน โครงสร้างในสังคมเป็นเครื่องกำหนดคุณสมบัติ ตรงนี้เป็นเรื่องที่ขาดไปจากความคิด ที่จริงทางพุทธศาสน์ก็เห็นว่า จะเจอตัวนี้ แต่พระสงฆ์ก็ไม่สอนเฉพาะเจาะจงลงไปตรงนี้ มักจะบอกแค่ว่า “ถ้าแต่ละคนเป็นคนดีสังคมทั้งหมดจะดีเอง” อย่างนั้นเอง

ภาพประกอบการบรรยายที่ ๔

ท่านทั้งหลายลองดูรูปโครงสร้าง ๓ แบบนี้ โครงสร้างทางซ้ายมือสุดของท่านคือโครงสร้างทางตั้ง เป็นความสัมพันธ์กันทางตั้ง ระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้อย่างไม่มีอำนาจ สังคมไทยแต่โบราณมาเป็นสังคมแบบนี้

อยากให้ไปอ่านหนังสือการวิจัยของหม่อมราชวงศ์อดิน ธิพัฒน์ เรื่อง “สังคมไทยสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์” อันนี้มาจากการวิจัยทางกฎหมาย ท่านทำเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่มหาวิทยาลัย Cornell เขียน

เป็นภาษาอังกฤษ ต่อมาผู้แปลเป็นภาษาไทย แล้วจะเข้าใจสังคมไทย
ชัดเจน เข้าใจพฤติกรรมในสังคมไทย เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่มี
โครงสร้างทางดิ่ง ประกอบด้วยคนมีอำนาจและคนไม่มีอำนาจ

“คนมีอำนาจ” เรียกว่า “นาย” มี ๒ ชนิด “คนไม่มีอำนาจ” เรียก
ว่า “ไพร่” มี ๒ ชนิด

ที่นี้ “ความสัมพันธ์ทางดิ่ง” เป็นความสัมพันธ์ที่ใช้อำนาจแต่
ไม่ใช้ความรู้ การเรียนรู้จะน้อยเพราะมีอำนาจก็ใช้อำนาจไปเลย คนไม่
มีอำนาจต้องรับคำสั่งผู้มีอำนาจ จะไปใช้ความรู้ใช้การวิจัยเขาไม่ชอบ
ทั้งนั้น เป็นเรื่องของการใช้อำนาจ เพราะฉะนั้นสังคมแบบนี้มีความยัง
ยืนน้อย

ท่านทั้งหลายลองนึกถึงรูปแบบขององค์กรในแนวดิ่ง จิตใจของผู้
อยู่ในองค์กรก็จะไม่ดี เพราะทุกคนอยู่ภายใต้บังคับบัญชาดลันกันไป
แบบนั้น ไม่ได้มีอิสระ ไม่ได้มีความเสมอภาค ไม่ได้มีศักดิ์ศรี ไม่ได้มี
คุณค่าความเป็นคนเสมอกัน เพราะฉะนั้นคนจะมีความสุขน้อย ความ
สร้างสรรค์น้อย ศิลธรรมก็จะน้อย

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้น “ความสัมพันธ์ทางราบ” ที่เรียก
ว่า **horizontal relationship** แต่เมื่อเข้ามาประเทศไทย ซึ่งเป็นสังคม
เน้นความสัมพันธ์ทางดิ่ง ได้ถูกโครงสร้างทางดิ่งเข้าครอบงำพุทธศาสนา
ถ้าที่ใดมีความสัมพันธ์ทางดิ่ง ที่นั่นเศรษฐกิจจะไม่ดี การเมืองจะไม่ดี
และศีลธรรมจะไม่ดี ต่อให้สอนศาสนา ต่อให้สอนนับถือพระเจ้ายังงิ่ศีล
ธรรมก็ไม่ดี

มีการวิจัยโดย Robert Putnam จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด วิจัย
ที่ประเทศอิตาลี เป็นการวิจัยที่ใหญ่มาก ใช้ข้อมูลมากและทำ quan-
titative ด้วยที่นั่น เพราะอิตาลีเป็นประเทศที่แปลก เป็นประเทศเดียวแต่
เหมือน ๒ ประเทศ คือตอนเหนือของอิตาลี เศรษฐกิจดี การเมืองดี และ
ศีลธรรมดี แต่ตอนใต้มีโจร มีมาเฟีย มีการฆ่าหวัคะแนน ยกหีบบัตร
ต่างๆ นานา

ได้มีการวิจัยว่าทำไมถึงได้ต่างกันและก็ได้ข้อสรุปว่า “เป็นเพราะภาคเหนือเป็นความสัมพันธ์ทางราบแบบที่ ๓ (ด้านขวาของภาพที่ ๔) แต่ตอนใต้ของอิตาลีเป็นความสัมพันธ์ทางตั้ง (ด้านซ้ายของภาพที่ ๔)” ซึ่งเป็นมาเป็นร้อยๆ ปีอย่างนั้น

เพราะฉะนั้น อันแรก เป็นความสัมพันธ์ทางตั้ง

อันที่ ๒ ตัวใครตัวมัน เน้นปัจเจกชนนิยมสุดโต่ง ซึ่งมาจากตะวันตก เน้นเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลทำอะไรก็ตามใจได้มากที่สุดยิ่งดี เป็นเรื่องสุดโต่งไป และเมื่อลักษณะโครงสร้างแบบนี้เข้ามาเมืองไทย ก็ไปได้พักหนึ่ง แล้วก็เกิดปัญหาว่าไม่มีพลัง ขาดความอบอุ่น ขาดพลังที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ตอนนี้ฝรั่งเขารู้แล้ว

ปัจจุบันมีหนังสือมากมายที่กล่าวถึง civil society หมายถึงสังคมแบบที่ ๓ ทางราบ ถ้าเรามาดู ๓ แบบนี้จะเห็นชัดว่าในแบบที่ ๓ ทุกคนเสมอกันหมด อันนี้เป็นแบบศีลธรรมพื้นฐานว่ามีความเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของทุกคนเสมอกัน โดยเฉพาะคนเล็กคนน้อยคนยากคนจน

สังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่เคารพคนเล็กคนน้อย คนยากคนจนคนเล็กคนน้อยไม่มีความหมายในสังคมไทยจึงขาดศีลธรรมพื้นฐาน ถ้าสังคมใดขาดศีลธรรมพื้นฐานจะเจริญไม่ได้เลย

อันนี้เป็นที่ไปของสิ่งอื่นๆ เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี สิทธิเด็ก เรื่องบริการสุขภาพ เรื่องการศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ อะไรๆ ทั้ง หลายจะขึ้นอยู่กับหลักตัวนี้ว่าความเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของทุกคน ซึ่งเราขาดไป

ถ้าเราดูตรงนี้เราก็จะรู้ว่าที่เราขาดไปอะไรเกิดขึ้น ทำไมแก้ปัญหาคนจนไม่ได้ ทำไมแก้อะไรต่างๆ นานาไม่ได้ เพราะตัวนี้ที่เดียว การมีความร่วมมือกัน อันนี้เป็นอุดมคติทางพุทธศาสนาเลย คำว่า “สังฆะ” แปลว่า “ชุมชนผู้เรียนรู้” learning community นับเป็นอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าสร้างไว้

ให้ดูพระพุทธเจ้า ก่อนนั้นท่านเป็นเจ้าของชายสิทธัตถะเป็นมกุฏราชกุมาร ท่านเลิกสถานะนั้นมาอยู่ตรงข้ามไปเลย มาเป็นภิกษุหรือผู้ขอไม่มีบ้านเรือนอาศัย ต้องเที่ยวภิกขาจาร อาศัยผ้าบังสุกุล ต่อมาเมื่อมีเจ้านายในราชวงศ์ต่างๆ มาบวช ก็มีฐานะเหมือนชาวบ้าน แล้วถ้าลูกชาวบ้านเขาบวชก่อน เจ้าฟ้าก็ต้องไหว้ลูกชาวบ้าน เพราะท่านเน้นเรื่องความเสมอภาคกัน เน้นเรื่องความเป็นชุมชน ถ้าเราไปดูวินัยสงฆ์เต็มไปหมดเลยก็เพื่อความเป็นชุมชน

หลักธรรมที่สำคัญอันหนึ่งที่เรียกว่า “หลักธรรมะเพื่อความเจริญ” หรือที่เรียกว่า “อัปปริหานิยธรรม” ก็คือธรรมแห่งความเป็นชุมชนข้อหนึ่ง หมั่นประชุมกัน ท่านให้ความสำคัญสูงมาก

หลักธรรมข้อนี้เป็นอันเดียวกับที่เรียกว่า “วัชชีธรรม” เมื่อวัสสการพราหมณ์ไปถามพระพุทธเจ้าว่าหากจะไปตีแคว้นวัชชีจะสำเร็จไหม แต่ก่อนใครจะทำอะไรจะต้องไปถามพระพุทธเจ้า ท่านจะไม่ตอบตรงๆ แต่จะตอบโดยเงื่อนไขเสมอ นี่เป็นหลัก คราวนี้ท่านตอบโดยเงื่อนไขว่าถ้าชาววัชชียังใช้วัชชีธรรมอยู่ เธอไม่มีทางตีเขาได้สำเร็จ แต่ถ้าเขาไม่ใช้แล้วเธอก็จะตีเขาได้สำเร็จ

“วัชชีธรรม” คือ ธรรมแห่งการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ เป็นอันที่ ๓ ตรงนี้เรารู้แล้วก็เรียกชื่อกันหลายอย่างเรียกว่า “ความเป็นชุมชน” ภาษาอังกฤษเรียกว่า “community”

ความเป็นชุมชนไม่จำเป็นต้องเป็นหมู่บ้าน ความเป็นชุมชนเกิดที่ไหนก็ได้ เกิดในครอบครัวก็ได้คือมีการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ เกิดในครอบครัว เกิดในวัด เกิดในที่ทำงาน เกิดในที่ต่างๆ

เราพบได้ทั้งในประเทศของเรา ซึ่งมีประสบการณ์มาก และในต่างประเทศก็มีมาก ก็จะตรงกันหมดว่าเวลาที่มีความเป็นชุมชนคนมีความสุขเหลือเกิน ประดุจบรรลุนิพพาน อันนี้เป็นสุขภาวะทางสังคม social health ซึ่งจะอธิบายต่อไปว่าทำไม การรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ จะทำอะไรก็สำเร็จ แก้อាយากจน แก้ปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ รักษาสิ่งแวดล้อม

ล้อมต่างๆ

ตัวอย่างมีมากมายในประเทศไทย มีอยู่เรื่องหนึ่งเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อม ไม่มีทางอื่นเลย กรมป่าไม้ไม่มีทางรักษาป่าไม้ไว้ได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รับสั่งแต่ก็ไม่ค่อยมีใครฟังท่าน คราวหนึ่งท่านมีพระราชปรารภ ราชเลขาธิการเล่าให้ฟังว่า “ฉันพูดเรื่องนี้มา ๒๗ ปีแล้ว ไม่มีคนได้ยินหรือเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แล้วก็สวนจิตรลดาอยู่ใกล้ ทำเนียบรัฐบาลเหลือเกิน” สังเกตหรือไม่

แล้วคนสังเกตหรือเปล่าว่าทำไมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทำนาในสวนจิตรลดา ท่านต้องการส่ง signal อะไร แต่รัฐบาลไม่ว่าชุดโดยอยู่ใกล้ๆ ไม่เคยได้รับ signal นั้นเลย

ขนาดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งคนรักทั้งประเทศเวลาพูดไปแล้วก็ไม่ได้ยิน เพราะมัวแต่ไปมัวไป preoccupied อยู่ในความคิดใดความคิดหนึ่ง ถึงแม้คนมาพูดอะไรก็ไม่ได้ยินหรือ อย่าไปว่าคนเล็กคนน้อยพูดอะไรแล้วคนไม่ได้ยินเลย เขาถึงต้องรวมตัวต้องเดินขบวนเพราะพูดอะไรแล้วไม่ได้ยินที่จะร้องทุกข์ ที่จะบอกปัญหาต่างๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รับสั่งที่สำนักงานเกษตรภาคเหนือ ผมจำได้เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ ว่ากรมป่าไม้ไม่มีทางรักษาป่าไว้ได้ กรมป่าไม้จะมีคนสักกี่คนที่จะไล่จับคนทั่วประเทศได้อย่างไร ต้องให้ประชาชนเป็นผู้ปลูกป่า เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากป่า และเป็นผู้รักษาป่า complete มาก concept ตัวนี้ต้องได้รับประโยชน์เขาถึงจะรักษา

จำได้ว่าเมื่อ ๓-๔ ปีนี้รัฐบาลไปทำโครงการใช้เงินสามหมื่นห้าพันล้านบาทไปปลูกป่า เรารู้ว่าไม่สำเร็จ เพราะ concept มันไม่ใช่ปลูก concept คือการรักษา ถ้ารักษาถึงไม่ปลูกมันก็ขึ้นเอง ลองไปดูซิ ไปจ้างคนปลูกแต่ไม่มีคนรักษาไม่ข้ามมันก็หมดไป แต่คนจะรักษาเมื่อเขาได้ประโยชน์

พระเจ้าอยู่หัวฯ จึงรับสั่ง ซึ่งครบมาก “ประชาชนเป็นผู้ปลูก ประชาชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์ ประชาชนเป็นผู้รักษา” อันนี้เรียกว่า

concept “ป่าชุมชน” ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ และตัวอย่างเรามีมากมายไปหมดเลย ที่เวลามีการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ แล้วสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมได้

ที่จังหวัด ตรัง อำเภอสิเกา ทำลายป่าชายเลนด้วยการให้สัมปทาน นึกภาพสิว่าให้คนไปตัดป่าชายเลนเผาถ่านขาย คนได้รับสัมปทานเป็นนักการเมืองที่นั่นแต่ไม่ใช่คุณชวน คุณชวนไม่เคยเผาถ่าน

นักการเมืองรับสัมปทาน ตัดป่าชายเลน แต่ป่าชายเลนนั้นชาวบ้านบอกว่าเป็นที่อนุบาลปูปลากุ้ง ให้ตัวอ่อนมาได้อาศัยอยู่ พอป่าชายเลนหมดไปชาวบ้านหมดอาหาร หมดแหล่งอาหาร ยากจนมากขึ้น

ไปร้องเรียนยังงี้ๆ ก็ไม่สำเร็จเพราะคนที่ทำลายสิ่งแวดล้อมเขามีอำนาจมากกว่า แต่ในที่สุดท้ายบ้านที่อำเภอสิเการวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำเป็นร้อย

คนที่นี่รวมกันสามารถป้องกันไม่ให้เรือเข้ามาลากอวนขีดชายฝั่ง ซึ่งผิดกฎหมาย เอาปะการังเทียมลง ลงลูกสมอ คือเขาเทคอนกรีตแล้วเอาเหล็กปักรอบๆ แล้วเอาไปลงกันไว้ ถ้าเรือเข้ามาไต่ตัวเหล็กจะทำอวนขาดหมด เรือก็เข้ามาไม่ได้

เมื่อเอาปะการังเทียมลง เอาหญ้าทะเลลง ปูปลามาอาศัยมากขึ้น ตัวพะยูนยังมา ที่หนังสือพิมพ์ลงที่เรียกชื่อว่า “โทน” ชาวบ้านมีกินมากขึ้น

ผมไปเยี่ยมเขาหลายครั้งที่นี่ ไปครั้งหลังเขายิ้มแย้มแจ่มใส บอกว่าอาจารย์ ตอนนี่ดีขึ้นเยอะแล้ว ปูปลามาให้พรกันเยอะเลยตอนนี้ เรียบอกเขา “เพราะว่าสิ่งแวดล้อมมันกลับคืนมา” แล้วเขากำลังรวมตัวกันรักษาสิ่งแวดล้อมชายฝั่งอันดามัน เพิ่มขึ้นไปทางเหนือลงไปทางใต้มากขึ้นทุกที่ๆ โดยอาศัยการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ

ที่ดอยสามหมื่น จังหวัดเชียงใหม่ คนจะขึ้นไปตัดไม้มีปิ่น มีอาวุธ พร้อมอุปกรณ์ทุกอย่าง แต่ไปเจอชาวบ้านรวมตัวกันอยู่พันคนก็ทำไม่ได้ต้องหยุด การรวมตัวกันมันยุติความชั่วและความไม่ดีได้

ที่ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าคณะดอยสะเก็ด ส่งเสริมให้
ผู้หญิงรวมตัวกันเรียกว่าชมรมแม่หม้ายดอยสะเก็ด สามิตายจากโรคเอดส์
เวลาต่างคนต่างอยู่ ตัวใครตัวมัน มีปมด้อย คิดมาก กลัว แต่พอรวมตัว
ร่วมคิด ได้ปรึกษาหารือกัน มีกำลังใจเข้มแข็งขึ้นและไปสอนคนอื่นคือ
ทำความดี ไปสอนว่าไฉนเป็นยังงี้ แล้วตัวเองมีความภูมิใจในตัวเอง มี
ความเข้มแข็งเกิดขึ้น

ลองไปดูคนหนึ่งชื่อคุณพิมพ์ใจ อินทมูล คุณพิมพ์ใจติดเชื้อ
เอดส์มา สามิตายแล้ว แต่คุณพิมพ์ใจนี้เรารู้จักเข้ามา ๑๐ กว่าปีแล้ว ก็ยัง
ไม่เห็นเป็นเพราะเขาไปร่วมทำกิจกรรมเหล่านี้ สุขภาพดี ถ้าสุขภาพดี
แข็งแรง เอดส์มันก็ไม่ค่อยเป็นถึงจะมีเชื้อ

เพราะฉะนั้นเราจะเห็นว่า การรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ มันแก้
ความยากจน รักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยเรื่องสุขภาพอย่างเรื่องเอดส์ เรื่อง
ยาเสพติด ต่อให้รัฐบาลทำเท่าไรก็ไม่มีความสำเร็จ นอกจากชุมชนเข้ม
แข็ง ชุมชนรวมตัวกัน

ยกตัวอย่างเมื่อหลายปีมาแล้วลูกศิษย์ผมคนหนึ่งเป็นสาธารณสุข-
สุขจังหวัดลพบุรี มาบอกว่าอาจารย์ โรคเอดส์นี้มันไม่มีทางหรอก เพราะ
หนังล่อมผ้ามันเข้ามาฉาย ล่อมเพื่อเก็บเงิน ก่อนหนังฉายคืนหนึ่งกับ
หลังฉายคืนหนึ่ง ขโมยจะขึ้นบ้านคนเพื่อสะสมทุนไว้ไปดูหนัง แล้วตก
ดึกฉายหนังไป แล้วหนุ่มสาวมั่วกันมากโรคเอดส์ก็ระบาด ไม่มีทางเลย
คือถ้าชุมชนไม่รวมตัวกันดูแลตัวเองว่าจะให้อะไรเข้ามาฉายหรือไม่ให้ฉาย
มันก็ไม่มีความป้องกันตัวเอง แต่ถ้าเขารวมตัวกันเข้าป้องกันได้สารพัด
ป้องกันไม่ให้คนมาขโมยควาย ป้องกันไม่ให้หนังมาฉาย มันจัดการ
ได้ เพราะฉะนั้นตรงรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ จึงเป็นเครื่องมือแก้ปัญหา
ทุกชนิด

Scott Peck “A World Waiting to be Born”

Robert Putnum “Making Democracy Work : Civic Traditions in Modern Italy”

ตอนนี้เองจิตแพทย์ชาวอเมริกันชื่อ Scott Peck เขียนหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ *A World Waiting to be Born* Scott Peck เป็นจิตแพทย์รักษาคณอเมริกันที่ไม่มีความสุขทีละคนๆ รักษาไปสักพักบอกไม่ไหวทำไมเยอะจัง ช่วยไม่ไหวคนไม่มีความสุขเนี่ย เริ่มทำ group therapy ปรากฏว่าได้ผลดีกว่ารักษาทีละคน แต่พักเดียวก็ไม่ไหวจริงๆ คนเยอะแยะเลยที่ไม่มีมีความสุข นักเข้าต้องช่วยด้วยการสร้างความเป็นชุมชน หมายถึง รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ Scott Peck ตั้งมูลนิธิมาเป็นเครื่องมือชื่อ Foundation for Community Encouragement (FCE) แล้วในนั้นมี expert ในมูลนิธิสำหรับช่วยคนให้รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ

ที่ผมพูดว่ารวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ เป็นของดี คนจะทำไมไม่เป็น เพราะมันจากกันไปนาน จากกันไปด้วยโครงสร้างแนวตั้ง เนื่องจากอยู่ในแนวตั้ง เขาห้ามไม่ให้รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ท่านทั้งหลายต้องเข้าใจสมัยปฏิวัติ สมัยเผด็จการทหาร ประชาชนรวมตัวกัน ๔ คนไม่ได้แล้ว ผิดกฎหมาย หรือในสมัยย้อนไปครั้งกรุงศรีอยุธยาเขาก็ห้ามข้าราชการมารวมตัวกันต้องอยู่แนวตั้งตามแนว column เพราะรวมตัวกันแล้ว เดี่ยวคิดกบฏ เพราะรวมตัวกันแล้วมันมีพลัง เพราะฉะนั้นห้ามรวมตัว

คราวหนึ่งในครั้งกรุงศรีอยุธยา พระยากลาโหมเผาศพมารดาที่นอกกรุงศรีอยุธยา คนไปเผาศพเยอะแล้วมีคนมาทูลพระเจ้าแผ่นดินว่าคนไปรวมตัวกันเยอะจัง น่ากลัวจะคิดกบฏ พระยากลาโหมบอกว่าถ้าเขาสงสัยอย่างนั้น ก็เอาซะเลย ก็เลยทำจริง เดิมไม่คิดจะทำ แล้ว

พระยากลาโหมก็ตั้งตัวเป็นพระเจ้าแผ่นดินขึ้นคือ พระเจ้าปราสาททอง คือถักรวมตัวเมื่อไหร่มันจะมีพลัง

เดิมชาวอาหรับอ่อนแอมากกินเหล้าเมายามีเรื่องผู้หญิง เมื่อมี ศาสดามุฮัมมัดเกิดขึ้น ท่านบอกว่าให้นับถือพระอัลเลาะห์องค์เดียว อย่าไปนับถือแยกๆ กันมันไม่มีพลัง นับถือองค์เดียวรวมตัวกัน อาหรับมี พลังโดยรวดเร็ว สามารถจะยันพวกเติร์กด้านหนึ่งกับยันพวกคริสเตียน ในสงครามครูเสดได้ คือการรวมตัวทำให้มีพลัง พลังแก้ปัญหาต่างๆ

ที่นี้ Scott Peck ทำตรงนี้มามากจนมีความมั่นใจว่าโลกในอนาคตต้องเป็นอย่างนี้หนีไม่พ้น เพราะมนุษย์ยอมตะเกียกตะกายไปหาสิ่งที่จะทำให้มีความสุข แล้ว Scott Peck ได้พบว่าเมื่อเขารวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ มีความเป็นชุมชน เกิดความสุข Scott Peck เขียนไว้เองใน นั้นว่า “ประจวบบรรลุนิพพาน” (Nirvana)

เราเจอคนไทยคนหนึ่งจากอยุธยา อยู่สาครี ชื่อสายัณห์ ผมบอก ชื่อไว้ ถ้าไม่เชื่อจะได้เดินทางไปดูเอาเอง เพราะผมเคยพูดเคยเขียน แล้วมีคนไปดูจริงๆ เมื่อ ๑๐ กว่าปีก่อนเคยเขียนเรื่องเด็กชายบุญน้อมที่ ภูเวียงค์ แล้วมีคนไม่เชื่อขับรถไปดูถึงตัว เคยเขียนเรื่องครูสน รูปสู้ ที่ บ้านท่านางแนว อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เดิมเขาเรียกว่าหมู่บ้านท่าอิเหนา ราชการบอกว่าไม่เพราะเลยเปลี่ยนจาก “อิ” เป็น “นาง” เป็นบ้านท่านางแนว มีคนไม่เชื่อก็ขับรถไปเจอครูสนจริงๆ เพราะ ฉะนั้นผมขอบอกชื่อไว้จะได้ไปเช็คได้

ผู้หญิงชื่อสายัณห์ อยู่ที่ สาครี อำเภอเสนา จังหวัดอยุธยา เดิมป่วยมีอาการ ๖ อย่างด้วยกัน มีใจสั้น หายใจไม่ทั่วท้อง มีเวียนศีรษะ มี ร้อยแปด ต่อมาไปร่วมในกระบวนการมีความเป็นชุมชน มีความสุขมาก โรคหายไปหมด social health อย่าลืมน่ามิตินทางสังคมทำให้เกิดสุขภาพ เกิดสุขภาพขึ้นได้ Scott Peck เป็นจิตแพทย์แกมีความมั่นใจว่าในอนาคต โลกทั้งโลกจะเป็นโลกของความเป็นชุมชน คือจะมีชุมชนและก็เป็น เครือข่ายของชุมชนที่เชื่อมโยงกัน มีการเรียนรู้จากกัน

Dee Hock
Founder & former CEO of VISA International
“Birth of the Chaordic Age”

P G E B R

Chaos
Emergent
Self-organize

Complexity Sc.

ภาพประกอบที่ ๖ ที่แสดงไว้เป็นแท่ง ๕ แท่งนั้น เพื่อจะแสดงว่าที่พูดทั้งโลกนี้ องค์กรต่างๆ จะเป็นแท่งอำนาจ “แท่งอำนาจ” หมายถึงเน้นการใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และการบังคับบัญชาลงไปเป็น top down ถึงเขียนไว้เป็นแท่งอำนาจ แท่งอำนาจมี ๕ แท่งด้วยกันที่เป็นอยู่ในโลก และเป็นบ่อเกิดของทุกขภาวะ ๕ แท่งนั้นมีอะไรบ้างคือ

- ๑) แท่งอำนาจทางการเมือง
- ๒) แท่งอำนาจทางราชการ ที่เรียกว่า bureaucracy
- ๓) ในระบบการศึกษา รวมทั้งในมหาวิทยาลัยด้วย เราอาจจะคิดว่ามันไม่เป็นแต่จริง ๆ มันเป็น และเป็นบ่อเกิดของความทุกข์ ขาดความสร้างสรรค์

๔) ในภาคธุรกิจ

๕) น่าตกใจมาก คณะสงฆ์ ก็เป็นแท่งอำนาจ เมื่อเป็นองค์กรทางศาสนาขึ้นแล้ว เป็นองค์กรใช้อำนาจกับใช้เงิน องค์ศาสนานั้นเป็นบุคคลบรรลุลุทธิธรรมะทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า พระเยซูคริสต์ พระมหะหมัด แต่เวลาสาธุศิษย์ตั้งองค์กรขึ้นมา องค์กรกลายเป็นองค์กร

ทางอำนาจ ท่านทั้งหลายไปดูจะพบพฤติกรรมต่างๆ ขององค์กรอำนาจทั้งสิ้น

คนจะอยู่ในองค์กรไม่ชนิดใดก็ชนิดหนึ่ง อยู่สาขาวิชา ภาควิชา อยู่ในคณะ อยู่ในกอง กรม บริษัท อะไรก็แล้วแต่ จะอยู่ในองค์กรชนิดใดชนิดหนึ่ง แต่ในองค์กรที่เป็นแห่งอำนาจนี้ เป็นทุกขสัมพันธ์ เพราะพฤติกรรมในองค์กรอำนาจไม่ว่าจะภาครัฐทุกกระทรวงและทุกองค์กรอิสระจะมีสิ่งที่ผมเรียกว่า “เป็นพฤติกรรมอัมปลงคล” ดังนี้

๑) มีการวิ่งเต้นเส้นสาย

๒) มีนินทาว่าร้าย

๓) ชอบออกไปปลิว

๔) ชอบแทงข้างหลัง

๕) ไม่ชอบการเรียนรู้การวิจัย และอะไรที่จะมาทำให้การงานมันได้ผล จะวิ่งหนีเข้าหาผู้มีอำนาจ และทำร้ายกันเอง จะพบเห็นจนเป็นพฤติกรรมทั่วไป ความสร้างสรรค์น้อย ความสุขมีน้อย

มีคอนอเมริกันชื่อ Dee Hock เป็นคนจนที่รัฐยูทาห์ ไม่ได้เข้ามหาวิทยาลัย แต่ชอบอ่านหนังสือมากเป็นชีวิตจิตใจตั้งแต่เด็ก ชอบสังเกตธรรมชาติ และไปรับจ้างหลายแห่งในบริษัท ในธนาคารต่างๆ ๑๐ กว่าปี ถูกเขาไล่ออกทุกแห่ง เพราะความคิดไม่ตรงกับ CEO

เขาว่าองค์กรเหล่านี้มันใช้อำนาจ แล้วพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปหมดในองค์กร อย่างที่ว่ามีการซ่อน information กันบ้าง มีการเบียดเบียนกันบ้างร้อยแปด เขาบอกว่ามันไม่ตรง ไม่เหมือนธรรมชาติที่เขาสังเกต เขาจะคิดเรื่องธรรมชาติตลอดเวลา และแปลกมากที่ผมอ่านดูไม่ปรากฏว่าเขาศึกษาพุทธศาสนาหรืออะไรแต่เขาจะดูตัวเองตลอดเวลา ดูว่าในตัวเองมีสัตว์ร้ายอยู่ ๔ ตัว มีความเห็นแก่ตัว มีความโลภ อะไรต่อมิอะไร

เขาจะดูอยู่เรื่อยๆ ว่าเวลาคิดทำอะไร สัตว์ร้ายเหล่านี้มันออกมารีเปล่า เป็นการดูตัวเอง สอดคล้องกับทางพุทธที่เน้นเรื่องสติ เพื่อจะดู

ตัวเองว่าเรากำลังคิดอะไรอยู่ เขาทำอย่างนั้นอยู่ตลอดเวลา ต่อมาเขา
กลายเป็นผู้ก่อตั้ง VISA internation card และเป็น CEO ของที่นั่น

จากคนจนไปเป็น CEO ขององค์กรที่มีธุรกรรมใหญ่ที่สุดในโลก มี transectional ประมาณ ๑.๒ trillion dollars ต่อปี ไม่ใช่ billion
ใหญ่ที่สุดแล้ว และมีองค์กรเป็นหมื่น มีธนาคารเป็นหมื่นแห่งทั่วโลก
เชื่อมโยงกัน และต้องมีพวกเขาสินค้าบริษัทต่างๆ ที่ยอมรับบัตรเครดิตนี้
อีกในสองร้อยกว่าประเทศ แต่ทั้งหมดนี้เป็นองค์กรชนิดใหม่ไม่มีใคร
บังคับบัญชาใครทั้งหมดเกิดขึ้นเองเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายที่เรียกว่า
self organized

มันไม่เป็นแนวตั้งแต่มันเป็นเครือข่าย

Dee Hock ได้รับความสำเร็จอย่างใหญ่หลวงได้รับการจารึกชื่อ
ใน Hall of Fame ลองนึกภาพดูสิว่า เด็กจนๆ ไม่มีสตางค์เข้ามหา-
วิทยาลัย แต่ได้รับการจารึกชื่อไว้ใน Business Hall of Fame ในฐานะ
คิดเรื่องนี้ทำเรื่องนี้มา ๓๐ ปี ประสบความสำเร็จแต่ถ่อมตัวมาก ขณะที่
เป็น CEO อยู่ประสบความสำเร็จสูง เขาลาออกไปทำไร่อยู่ริมภูเขา แล้ว
มีคนไปเชิญเขามาเขียนหนังสือ *The Birth of the Chaordic* เล่มนี้

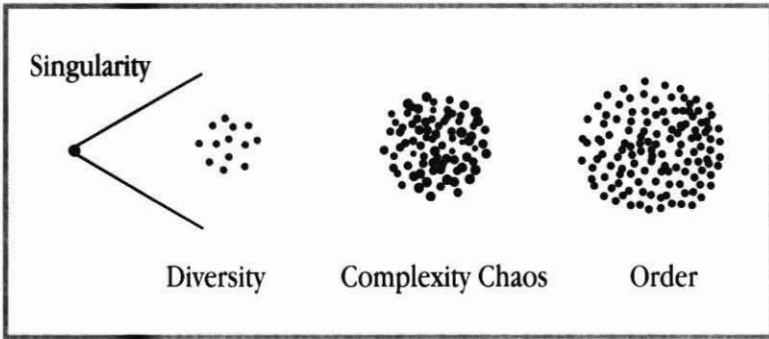
Dee Hock เป็นคนคิดคำว่า “chaordic” มาจากคำสองคำคือ
chaos+order มารวมกัน

chaos แปลว่าโกลาหล

order แปลว่าความมีระเบียบ

เมื่อเข้ามาเชื่อมโยงกัน เขาเรียกองค์กรแบบนี้ว่า chaordic เป็น
การอาศัยความสมัครใจอาศัยการเรียนรู้ร่วมกัน

chaos ตอนเริ่มต้นไม่มีการใช้อำนาจใส่เข้าไป แต่ตอนหลัง or-
ganized ตัวมันขึ้นเองและเติบโตขึ้นเรื่อยๆ โดยธรรมชาติของมันเองและ
คนที่อยู่ในองค์กรจะมีความสุขมากตอนนี้กำลังมีการเผยแพร่เรื่ององค์กร
แบบนี้ที่อเมริกา มีการรวมตัวกันเรียกว่า chaordic alliance เพื่อเผยแพร่
เรื่องนี้ จัด workshop อบรมคนให้เข้าใจเรื่องนี้ อาจารย์หมอวิจารณ์ยอม

เสียเงินส่วนตัวไปเข้า workshop ที่มินนิโซต้า แล้วเมื่อเร็วๆ นี้มูลนิธิ
สาธารณสุขแห่งชาติได้จัดประชุมว่าด้วยเรื่อง chaordic organization ให้
หมอวิจารณ์มาบรรยายให้ฟัง เรื่องนี้ไม่ได้แปลว่าไม่มีในประเทศไทย
ในประเทศไทยมีมาก่อนมากมาย เป็นอันเดียวกับเรื่องความเป็น
ชุมชนคือรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ

ขออธิบายว่าทำไมเขาถึงเรียก chaordic ถ้าท่านทั้งหลายเข้าใจ
เรื่องกำเนิดจักรวาล ตอนนี้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ทั้งหมดที่มีคน
เชื่อกันว่าจักรวาลเกิดขึ้นจากการระเบิดตุมใหญ่เมื่อหมื่นห้าพันล้านปีที่
เรียกว่า Big Bang ก่อนหน้านั้นไม่มีจักรวาลไม่มีดวงดาวไม่มีอะไรทั้ง
สิ้น มีสิ่งที่เรียกว่า singularity เป็นสภาพ singular รวมตัวกันในจุดนิค
เดียวเล็กนิดเดียว เป็นเอกสภาวะหนึ่งเดียวแล้วระเบิดตุมใหญ่ขึ้นมา

ตอนระเบิดที่แรกอุณหภูมิสูงเป็นล้านองศา ก็จะไม่มีการสื่อสารใดๆ
มีแต่พลังงาน สสารเกิดไม่ได้เพราะมันร้อนจัด เมื่อเย็นลงพอก็เกิดสสาร
ขึ้นคือเกิดโปรตอน อิเล็กตรอน นิวตรอน ขึ้น

เมื่อเกิดขึ้นแล้วยังมารวมกันไม่ได้ เพราะมันร้อนจัดต้องเย็นลง
อีกหน่อย อิเล็กตรอนถึงมาวิ่งรอบโปรตอน ก็เกิดเป็นไฮโดรเจนขึ้นเป็น
ครั้งแรก เพราะฉะนั้นไฮโดรเจนจึงเป็นธาตุที่มีมากที่สุดไนจักรวาล เพราะ

เป็นธาตุที่ง่ายที่สุด คือมีโปรตอนอยู่ตัวเดียว ตัวที่สองคือมันมารวมตัวกัน ๒ เป็น ๑ คือฮีเลียม มีโปรตอน ๒ ตัว อิเล็กตรอน ๒ ตัว คือจาก singularity จะค่อยๆเกิดความหลากหลายขึ้น เกิด diversity เกิดธาตุใหม่ ธาตุนี้ เกิดโมเลกุลต่างๆ อันนี้คือวิวัฒนาการ พอเกิด diversity มากจนมีความเข้มข้นถึงขนาด คือมี density เกิดขึ้นมันไป interact กัน สารต่างๆ เชื่อมโยงกันเกิดเป็น complexity ระบบที่ซับซ้อน และในระบบที่ซับซ้อนจะเกิด chaos ขึ้น

chaos เจอเป็นครั้งแรกใน computer ไม่ใช่คำทั่วไป เป็นคำทางวิชาการเกิดขึ้นในเวลาการ run computer, run equation เข้าไป พอสิ่งต่างๆ มัน interact กัน complex มากก็ chaos ขึ้น

chaos หมายถึงสถานการณ์ที่เวลาเกิดอะไรขึ้นนิดหนึ่ง ณ จุดใดจุดหนึ่งในระบบ มันจะส่งผลต่อไปบานปลายเป็นเรื่องใหญ่ที่อื่น ไกลจากจุดเริ่มต้นเรียกว่า butterfly effect หมายถึงผีเสื้อกระพือปีกแค่นั้นอาจจะทำให้เกิดลมสลาตันขึ้น

มีคนถามว่าตอนตี Royal plaza ที่โคราชถล่มมีเฮลิคอปเตอร์บินอยู่ ๑ ลำ การบินของเฮลิคอปเตอร์มันทำให้ตีถล่มได้มั๊ย ผมบอกว่าได้จาก butterfly effect ที่ว่านี่ ตรงนี้ต้องทำความเข้าใจ เพราะมีหนังสือเรื่อง chaos เยอะเป็นวิทยาศาสตร์นะ ขอเน้นอีกที อย่าเอาคำนี้ไปใช้พร่ำเพรื่อทั่วไป

คำนี้เป็นคำทางวิทยาศาสตร์ที่มีความหมายของมัน แต่ ถ้าเราเข้าใจมันจะเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคม เช่น ทำไมวันดีคืนดีหุ้นมันตกไม่รู้เรื่องเลย มันเกิด chaos อะไรขึ้น เกิดใครทำอะไรสักจุดที่ไหนเราก็ไม่รู้แต่มันมาเกิดบานปลายเช่นนายจอร์จ โซรอสคนเดียว เล่นการเงินอยู่ใน New York แต่ทำประเทศไทยพังทั้งประเทศอันนี้ก็ chaos จากจุดเดียว จากคนๆ เดียวมันจะเดินมาอย่างนี้ เพราะฉะนั้นโลกที่เขาเชื่อมโยงกันเป็นระบบที่ซับซ้อนจะเกิด chaos

เพราะฉะนั้นอย่าไปเชื่อใครว่าเศรษฐกิจมันจะไม่วิกฤตอีก มัน

ต้องวิกฤตอีก เพราะ chaos มันเกิดขึ้น คนตั้งหกพันล้านคน ทุกคนมีกิเลส ทั้งสิ้น และมาเชื่อมโยงกันหมด ชับซ้อน มีผลถึงกัน ก็ต้องเกิดซ้ำเกิดซาก อีก เราต้องอยู่กับมัน ต้องเข้าใจมัน ต้องสามารถคบกับมันได้ อย่าไปคิดหวังว่ามันไม่เกิด ถ้าเข้าใจระบบอย่างนี้

มีหมอยุ่คนหนึ่งชื่อ สจ๊วต คอฟแมน ชอบ run computer มาก run equation ต่าง ๆ สนใจเรื่อง “order for free” order ที่เกิดขึ้นเองเกิดขึ้นมาฟรีๆ เลย อันนั้นเป็นที่มาของกำเนิดของชีวิต ชีวิตเกิดจากสิ่งไม่มีชีวิตเพราะมันสามารถ self organized ขึ้นมาได้จากที่ไม่ได้ organized มันเกิด self organized ขึ้นมาได้ เพราะฉะนั้นจาก chaos โดยธรรมชาติมันเกิด order ขึ้นได้ ถึงได้เรียกว่า chaordic

องค์กรที่เกิดโดยธรรมชาติ เรียกว่า chaordic organization อันนี้เป็นอย่างเดียวกันกับความเป็นชุมชน ที่ว่ารวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ คือ self organized

ถ้าทำนอริการบตีสั่งให้เกิด อันนั้นไม่ใช่ แต่ถ้าอาจารย์มหาวิทยาลัยมหิตลรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ อยากทำ นั่นนี้ด้วยกัน อันนั้นเป็นความเป็นชุมชน เป็น chaordic และอริการบตีก็ส่งเสริม แต่ถ้าไปสั่ง สั่งให้ตั้งชุมชนศาลายา มันจะมีของปลอมมามาก

เวลาแต่งตั้งทุกชนิดจะเกิดของปลอมขึ้น คือคนอยากได้รับแต่งตั้งแต่ไม่ได้อยากทำงาน ใช้อำนาจเข้าไป คนบางพวกก็เข้ามา มันอยากได้รับแต่งตั้งแต่ไม่เหมาะ กับที่จะทำงาน แต่ถ้ามันเป็น self organized จะเป็นธรรมชาติของมันเอง

ธรรมะแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยดี

- อ = ความเอื้ออาทร
- ป = ความเปิดเผย
- จ = ความจริงใจ
- ช = ความเชื่อถือ
- ร = การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

ทีนี้จะเห็นว่าทำไมตรงนี้จึงเป็นพลังและความสุขมันเป็นธรรมะชุดหนึ่งมี ๕ คำด้วยกันคือ อ ป จ ช ร นี่คือธรรมะแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยดี

อ = มีความเอื้ออาทร

ป = มีความเปิดเผยไม่มีอะไรซ่อนเร้น

จ = มีความจริงใจ (sincerity)

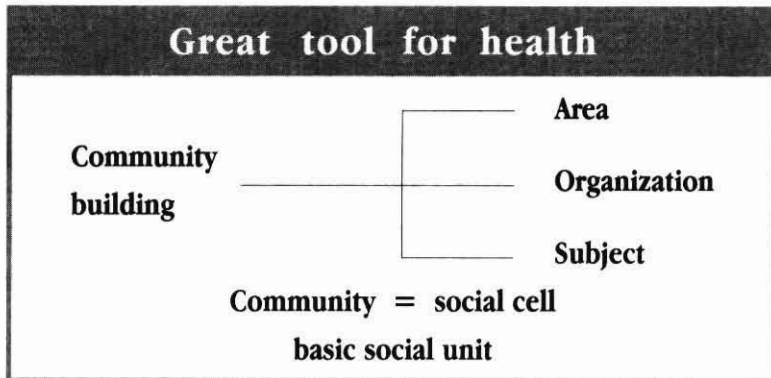
ช = ความเชื่อถือได้ (trust) ความเชื่อถือได้นี้มีมูลค่ามหาศาล ถ้าเชื่อถือกันไม่ได้ จะเป็นมูลค่ามากมาย เช่นประเทศเพื่อนบ้านเชื่อถือกันไม่ได้จะต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายทางทหารและทางอะไรต่างๆ เพราะฉะนั้นตัวนี้สำคัญเป็นทุนที่สำคัญ

พอมีทั้งหมดแล้วยังไม่พอสองมี

ร = คือเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติ ที่เรียกว่า interactive learning through action ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญ ถ้าเรานำเพียงธรรมะ ทำความดีทุกอย่างแต่ขาดการเรียนรู้ก็ไม่มีความสำเร็จ ต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและการวิจัยอยู่ในนั้น การวิจัยคือการเรียนรู้ เรียนรู้จากของจริง ความจริงเป็นอย่างไรใช้เรื่องการวิจัยเป็นตัวเดิน เรียกว่าการสร้างความรู้ การสร้างความรู้คือการวิจัย สร้างความรู้และร่วมเรียนรู้สู่การปฏิบัติ เป็นเครื่องมือที่จะเดินเรื่องไม่ว่าเราจะแก้ปัญหาต่างๆ ไม่

สำเร็จหรือก ็ือเถอะ ปฏิรูปราชการ ปฏิรูปการศึกษาไม่สำเร็จ เพราะไปใช้อำนาจทั้งสิ้น เรื่องยากๆ ไปใช้อำนาจจะสำเร็จได้อย่างไร ต้องใช้การสร้างความรู้ และร่วมเรียนรู้สู่การปฏิบัติเป็นตัวเดินเรื่อง

ภาพประกอบการบรรยายที่ 9

อันนี้เป็นชุดคุณธรรมที่สร้างไม่ได้ด้วยเงินหรืออำนาจ เรียกว่า non-monetary value เพราะฉะนั้นความเป็นชุมชน chaordic organization จึงสร้างด้วยเงินสร้างด้วยอำนาจไม่ได้ อันนี้เราพยายามบอกรัฐบาลแต่เขาคงไม่ได้ยินว่าความเป็นชุมชนสร้างไม่ได้ด้วยเงิน แต่สร้างด้วยเครื่องมือชุดนี้คือ อ ป จ ช ร

แล้วเมื่อเวลาสิ่งนี้มันเกิดขึ้น ท่านทั้งหลายคงไม่แปลกใจว่าทำไมคนจึงมีความสุข เพราะมันลดความเห็นแก่ตัว นึกถึงคนอื่น มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความเปิดเผยจริงใจ มีความเชื่อถือได้ เพราะฉะนั้นจะอยู่ในองค์กรใดมันก็มีความสุขประดุจกับบรรลุนิพพาน

ตรงข้ามกับทุกวันนี้ที่เชื่อถือไม่ได้ นินทาว่าร้าย แทะข้างหลังต่างๆ เพราะฉะนั้นอันนี้เป็น social cell ที่สำคัญเพราะคนเราอยู่ในองค์กรไม่ชนิดใดก็ชนิดหนึ่ง ถ้าเราพัฒนาองค์กรของเราให้มีความเป็นชุมชนอย่างในมหาวิทยาลัย ถ้ามีชุมชนวิชาการ academic community อาจารย์ก็มีความสุขและสร้างสรรค์เหลือหลาย

ในวัดมีความเป็นชุมชนสงฆ์ พระสงฆ์ก็มีความสุข แต่ตอนนี้มันไม่ได้เป็น เดิมพระพุทธเจ้าสร้างไว้เป็น แต่เดี๋ยวนี้เป็นระบบทางดิ่งไปหมด มันตรงข้ามกัน

พระพุทธเจ้าท่านเป็นเจ้าของ ท่านจะมาเป็นชาวบ้าน แต่ระบบของเราที่ลูกชาวบ้านอยากเป็นเจ้าของ บวชแล้วก็ได้นั้นนั่นเป็นนี่ เป็นเจ้าคุณ เป็นสมเด็จพระเจ้า เป็นสุดยอด ไม่ใช่หนีพพาน ที่จริงสุดยอดคือหนีพพาน ตอนนี้กลายเป็นว่าสมเด็จพระเจ้าเป็นสุดยอดไปแล้ว เพราะตัวระบบทางดิ่ง เรามาถึงขั้นนี้แล้วเราจะเห็นว่าเรามีเครื่องมือที่ยิ่งใหญ่มากในการสร้างสุขภาวะ

ภาพประกอบการบรรยายที่ 10

ครอบครัว	}	ความเป็นชุมชน, chaordic
ที่ทำงาน		
ชุมชน		
เมือง		ความเป็นชุมชน + การบริหารจัดการที่ดี
สังคม		ทิศทางการพัฒนา, Health Public Policies
โลก		วัฒนธรรมกับการพัฒนา

เรารู้แล้วว่า social health เกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ หรือสร้างความเป็นชุมชนหรือ chaordic community ที่ตัวนี้เราก็เอามาใช้คือ

๑) ใช้ทุกพื้นที่

๒) ใช้ในทุกองค์กร ตั้งแต่ครอบครัว มหาวิทยาลัย วัด องค์กรทุกชนิด ฯลฯ

๓) ใช้ในทุกอย่าง เรื่องที่จะแก้ความยากจน จะปฏิรูป การศึกษา ใช้เรื่องนี้เป็นตัวเดิน และสุขภาวะก็เกิดเต็มแผ่นดิน เพราะใช้ทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และทุกอย่าง

เพราะฉะนั้นตรงนี้จึงเป็นเครื่องมือของการสร้างสุขภาวะทาง

สังคม แต่พูดไปแล้วก็ยังสร้างไม่เป็นอีก จำเป็นต้องสร้าง “วิทยาการ กระบวนการ” คนคิดศัพท์นี่คือหมอทวิศักดิ์ นพเกษร อยู่จังหวัดพิษณุ-โลก คือเราจะมีวิทยาการวิชานี้วิชานั้นต่างๆ แต่อันนี้เป็นกระบวนการ เป็น process ของการที่คนมารวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ

วิทยาการกระบวนการ คือผู้เชี่ยวชาญในการส่งเสริมให้คนมา รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ อันนี้ต้องการมาก ต้องการเติมแผ่นดินเลย เพื่อ จะได้ส่งเสริมให้คนทำเหมือน Scott Peck ที่ตั้งมูลนิธิ FCE (Foundation for Community Encouragement) ในนั้นมีวิทยาการกระบวนการอยู่

ที่พูดมานั้นที่จริงยังไม่หมด social health มีเรื่องอื่นๆ อีกมากไป คิดได้กว้างขวางไปกว่านี้อีกมาก ขอเชิญชวนให้ไปคิดกันต่อ อย่าคิด เท่าที่คุยให้ฟัง มีข้อเสนอแนะว่าเราควรทำอะไรบ้าง ถ้าเรารู้ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี

ภาพประกอบการบรรยายที่ ๑๑

วิถีคิด	
ถืออะไรเป็นตัวตั้ง	- เงิน
	- อำนาจ
	- เหตุผล
หรือ	- การอยู่ร่วมกัน
	- (Living together)

ประการหนึ่ง คิดว่าเราต้องการจิตสำนึกใหม่ เรียกว่า new consciousness อันนี้เกี่ยวกับวิถีคิด จิตสำนึกกับวิถีคิดจะไปด้วยกัน ที่แล้ว มาจิตสำนึกเราอยู่ในที่แคบๆ มนุษย์ทั่วไปก็เป็นอย่างนั้น เราเอาอย่างอื่นเป็นตัวตั้ง เอาเงิน เอาเรื่องอำนาจเป็นตัวตั้ง เอาเหตุผลเป็นตัวตั้ง

อันนี้อาจจะฟังแปลก เอาเหตุผลเป็นตัวตั้งก็ทำให้แตกกัน ใคร ที่มีกรอบคร่าวๆ รู้ ถ้าสามมี-ภรรยาทะเลาะกันขึ้นใช้เหตุผลต่อไปไม่หยุด

ทะเลาะกันหรือ เพราะใช้เหตุผลคนละชุด ต้องใช้อย่างอื่นแล้ว ต้องหยุดใช้เหตุผล

ผมพูดแล้วคนจะแปลกใจ เพราะเราจะพูดกันแต่ว่าให้ใช้เหตุผล ผมพูดในงานแต่งงานว่า เวลาทะเลาะกันอย่าใช้เหตุผลนะ แล้วผมก็หยุดไป ก็จะมีคนมาต่อเติมขึ้นระหว่างผมหยุด เอ๊ะ! ให้ใช้กำลังหรือก็มันใช้อย่างอื่น

มันไม่ได้มีแต่เหตุผล ให้ใช้ความรัก ความเมตตา ความอดทนมืออย่างอื่นอีกเยอะ ถ้าจับตรงนี้ได้ การทะเลาะกันจะลดน้อยลง เพราะจริงๆ เราถูกสอนมาให้ใช้เหตุผลเป็นตัวตั้ง

ลูกชายผมเขาทะเลาะกับยายเขา แล้วต่างคนต่างว่าอีกฝ่ายไม่มีเหตุผล เขาวាយยายไม่มีเหตุผล ยายก็ว่าเขาไม่มีเหตุผล ทีนี้เหตุผลของคน ๒ วัย ต่างกันตั้งเยอะ มันเป็นเหตุผลคนละอัน ผมเลยบอกว่าหลักใหญ่ไม่ใช่อยูที่เหตุผลแต่อยู่ที่การอยู่ร่วมกันต่างหาก ก็จะหยุดทะเลาะ พูดต่างกันคิดต่างกันไม่เห็นเป็นไร ถือว่าการอยู่ร่วมกันเป็นเรื่องสำคัญ

ทุกวันนี้มนุษย์ไม่ได้คิดว่าการอยู่ร่วมกันเป็นสำคัญ ไปถือเรื่องอื่น ๆ เพราะฉะนั้นผมคิดว่า ในอนาคตมนุษย์ต้องปรับตรงนี้เปลี่ยนมาถือการอยู่ร่วมกันเป็นเรื่องสำคัญที่สุด (living together) เช่น ในครอบครัว เป็นต้น อย่างอื่นเป็นตัวประกอบไม่ใช่ตัวหลัก การอยู่ร่วมกันต่างหากเป็นตัวหลัก

เรื่องนี้มันจะไปไกลมาก จะรวมไปถึงเรื่อง supermarket ต่างชาติที่เข้ามา ถ้าจับเรื่องนี้ไปคิด เดิมคนไทยไม่ได้คิดการอยู่ร่วมกัน ผมแก่พอที่จะเห็นว่าเมื่อตอนเด็ก ๆ คนไทยไม่ได้คิดแบบที่คิดทุกวันนี้

ผมอยู่โรงเรียนริมภูเขา หลังคามุงจากใช้กระบอกไม้ไผ่มี ๔ ชั้น ป.๑-ป.๔ เป็นโรงเรียนประชาบาลครูยังไม่ครบชั้นเลย พ่อครูไปสอนชั้นหนึ่งชั้นอื่นก็ต้องหยุด พ่อแม่ก็ไม่เคยเข้าโรงเรียน แต่เราก็ก็นั่งเรียนมาได้ ถ้าเทียบกับสมัยนี้ครูมีปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ชาติลงทุนไปมาก

ผมเพิ่งเขียนคำนำในหนังสือของอาจารย์เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง เขียนถึงแม่ แม่เขาตาย เขาบอกว่าแม่สอนอะไรมาบ้าง แม่ไม่เคยเข้าโรงเรียนเลย ผมคิดว่าคนโบราณถึงมีการศึกษาที่เรียกว่าได้ปริญญาหน่อย แต่วิธีคิดเป็นอีกแบบหนึ่ง

ครูผมที่อยู่บ้านนอก อยู่โรงเรียนประจำจังหวัด อย่างครูประโยคมัธยมที่เรียกว่าสูงแล้วสมัยก่อน ปริญญาไม่มีแต่เขามีใจให้นักเรียน แต่ครูสมัยนี้จะเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง จะดูว่าตัวเองจะก้าวหน้าเรื่องอะไรบ้าง มันก็ต่างกันแล้ว เอา self เป็นตัวตั้ง แต่ก่อนคนไทยไม่ได้คิดอย่างนี้เลยมันเปลี่ยนไปแล้ว

อันนี้ต้องระวังว่าเวลาเราคบชาวตะวันตกเขามีของดีหลายอย่าง เช่นวิชาการ แต่ที่มันมาด้วยแล้วเราจะไม่รู้ตัว คือวิธีคิดที่เอาประโยชน์ส่วนตัวเป็นตัวตั้ง ตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๕ แล้ว ผมอ่านเจอตอนหนึ่งท่านบอกว่า “ข้าชกจะรำคาญไอ้พวกฝรั่งเต็มทน ทำอะไรมันก็จะเอาแต่เงิน ๆ” คือมันคิดแพง มันเก่งเราไม่ว่าแต่มันไม่น่าจะคิดแพงเกิน เพราะวิธีคิดที่เอาประโยชน์ส่วนตัวมาเป็นที่ตั้ง

มนุษยโลกน่าจะปรับจิตสำนึกใหม่และคิดถึงการอยู่ร่วมกันให้มาก แล้วเติมมิติทางสังคมเข้าไปในทุกเรื่อง สร้างทักษะการอยู่ร่วมกัน ให้มีการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ เปิดประตูสู่สังคมทุกหนทุกแห่ง ไม่ใช่สถานที่ราชการห้ามเข้าอย่างเดียว และทำอาสาสมัครเพื่อสังคมให้เป็นนโยบายเติมมิติทางสังคมต่อนักเรียน นักศึกษา เช่นมาเป็นอาสาสมัครช่วยคนจนเลี้ยงลูก

ตอนผมอยู่อเมริกา อเมริกาเป็นประเทศแห่งอาสาสมัคร เราอาจจะมองเขาเป็นวัตถุนิยม แต่อันหนึ่งที่เขาเป็นคือเป็นประเทศแห่งการเป็นอาสาสมัคร ผมไปประชุมที่วอชิงตัน ลงเครื่องบินมีคนมารับ ผมถามว่าคุณเป็นใคร เขาบอกว่าเขาเป็นอาสาสมัครมาช่วย เพราะบ้านอยู่ใกล้เลยมาช่วยรับ กำลังประชุมอยู่มีหนุ่มเอาคอมพิวเตอร์ผมไป operate ผมถามว่าทำอะไร เขาบอกทำงานคอมพิวเตอร์ แต่ที่เขามาเป็นอาสา

สมัครมา operate คอมพิวเตอร์ให้การประชุม

ในโรงพยาบาลมีอาสาสมัคร มาช่วยเข็นคนไข้ ถ้าในโรงพยาบาลมีแต่คนงานเท่านั้นที่เข็นคนไข้ คนงานจะกระแทกคนไข้เพราะมันจน อารมณ์ไม่ดี แต่ถ้ามีอาสาสมัครมาช่วยเข็นคนไข้จะดีขึ้น อันนี้เกี่ยวกับศักดิ์ศรี ความรู้สึกว่าเขายังทำได้ อันนี้ไม่ใช่งานต่ำ ถ้ารู้สึกว่าเป็นงานต่ำทำให้ถูกดูถูก อารมณ์ยิ่งไม่ดี

ควรให้มีอาสาสมัครให้เต็มสังคม อันนี้เป็นอีกเรื่องที่ผมพูดไปหลายทีแล้ว ให้ทำเรื่องอาสาสมัครให้เป็นนโยบายเต็มสังคม สังคมก็จะเปลี่ยน สังคมจะเย็นลง คนจะเห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น และคนจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่รู้ โดยอาสาสมัครไปกันเต็มสังคมไปหมด นี้เรียกว่าเปิดพื้นที่ทางสังคมเพื่อสุขภาพทางสังคม

อีกประการหนึ่ง ทั้งหมดที่พูดมาจะมีเครื่องมือทำงานอะไร ขณะนี้เรามีกองทุนกองหนึ่งที่เรียกว่า สสส. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ) เกิดจากกฎหมาย เก็บ ๒% ของภาษีบุหรี่ ภาษีเหล้า ใครที่กินเหล้าสูบบุหรี่ส่วนหนึ่งก็ได้ทำบุญเข้ากองทุนนี้ แต่อย่าไปอ้างว่าจะทำบุญมากขึ้น เงินนี้ไหลเข้ากองทุนโดยอัตโนมัติ เพื่อไปสนับสนุนนวัตกรรมต่างๆ ที่จะสร้างเสริมสุขภาพและการสร้างสุขภาพสังคม

ที่พูดมาเป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะฉะนั้นวิธีทำงานอันนี้คือถ้ามีคณะทำงานยุทธศาสตร์สุขภาพสังคมแล้ว สสส. สามารถสนับสนุนให้ทำงานต่อเนื่อง เพราะต้องการสร้างความเข้าใจส่งเสริมอะไรๆ ให้เกิดเต็มประเทศไปหมด จะได้เกิดสุขภาวะทางสังคมขึ้นในประเทศของเรา

ผมเชื่อว่าคนไทยเราช่วยกันทำงานช่วยกันทำสิ่งดีๆ ช่วยกันสร้างสังคมที่ดีให้ลูกหลานของเราได้ภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย จะภูมิใจก็ต่อเมื่อเราเป็นสังคมที่ทำอะไรดีๆ และผมคิดว่าเรื่องสุขภาพเป็นเรื่องใหญ่ที่จะเป็นเครื่องมือของเราที่จะเดินไปสู่การอภิวัฒน์มนุษยชาติ.

ภาคผนวก

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล ไอสถานนท์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๑๒ - ๒๕๑๔

ประวัติ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ เป็นบุตรคนที่ ๔ ของพระยาประชาภิจักรจักร (ชูป โอสถานนท์) และคุณหญิงนิลประชาภิจักรจักร เกิดเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.2451 ณ บ้านถนนบำรุงเมือง ริมคลองผดุงกรุงเกษม มีพี่น้องร่วมบิดามารดา ซึ่งปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้ว ดังนี้

๑. พ.ต.วิลาส โอสถานนท์	๖. นายทวีลาภ โอสถานนท์
๒. นางระยิบ สุกพล	๗. นางชำนัญ สุขุม
๓. ด.ช.ศิริ โอสถานนท์	๘. นายชาติ โอสถานนท์
๔. ศ.นพ.ชัชวาล โอสถานนท์	๙. นางอินทิดา นาคะเสถียร
๕. นายปชา โอสถานนท์	

สมรสกับนางสาวดุขฎิ บันยารชุน ธิดาพระยาปริชานุสาสน์ (เสริญ บันยารชุน) และคุณหญิงปฤกษ์ ปริชานุสาสน์ เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ มีบุตรธิดา ๒ คน ได้แก่

๑. รองศาสตราจารย์ นายแพทย์รพีพันธ์ โอสถานนท์
๒. นางทิพสุตา สุวรรณรักษ์ สมรสกับ รศ.นพ.จินดา สุวรรณรักษ์ มีธิดา ๑ คน คือ นางสาวไรรัตน์ สุวรรณรักษ์

ผู้ที่ได้รู้จักศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ เรียกท่านสั้นๆว่า “คุณหมอชัช”

- ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ สำเร็จปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์
- ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ บรรจุเป็นอาจารย์ในแผนกสูติ-นรีเวชวิทยา โรงพยาบาลศิริราช
- ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ได้ทุนอเล็กซานเดอร์ ฟอน ฮุมโบลด์ ไปศึกษาเพื่อทำปริญญาเอก (Dr. Med.) ณ ประเทศเยอรมัน พร้อมกับได้รับทุน “สมเด็จพระราชบิดา” ศึกษาค้นคว้า วิจัย ภายใต้ Prof. Schroeder และ Prof. Robert Kessler และทำวิทยานิพนธ์เรื่อง Cystic Glandular Hyperplasia of Endometrium หลังจากสำเร็จปริญญาเอกแล้ว ยังได้ไปศึกษาวิชาโรคเม็องร็อนเพิ่มเติมที่มหาวิทยาลัย Hamburg และได้ประกาศนียบัตรวิชาโรคเม็องร็อน (DTM)
- ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ เดินทางกลับประเทศไทยและทำงานที่โรงพยาบาลศิริราชเช่นเดิม

เมื่อกลับมาทำงานในแผนกสูติ-นรีเวชวิทยาที่ศิริราช ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประจักษ์ ทองประเสริฐ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราชขณะนั้น ได้ขอให้คุณหมอชัชรับตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการเมื่อคุณหมอประจักษ์ลาออกในปี ๒๔๙๑ คุณหมอชัชได้รับเลือกเป็นเอกฉันท์ให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศิริราชพยาบาล ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา คุณหมอชัชจึงเป็นคลินิกเขียน อาจารย์และนักบริหารพร้อมกันไป ท่านดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศิริราชพยาบาลจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นคณบดีคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๖ ดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๑๒ ดำรงตำแหน่งอธิการบดีคนแรกของมหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๔ เป็นผู้เดียวที่เป็นทั้ง

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และมหาวิทยาลัยมหิดล และยัง
รับตำแหน่งรักษาการคณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๒๒

ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ เมื่อศิริราชก่อตั้งมาครบ ๖๐ ปี ในฐานะเป็นผู้
อำนวยการได้จัดงานใหญ่ ได้กราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระ
ราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ของ
สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก หรือที่วง
การแพทย์เรียกว่าสมเด็จพระราชบิดา “องค์พระบิดาแห่งการแพทย์ไทย”
ณ ลานศูนย์กลาง คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล จากผลการจัด
งานในครั้งนั้น ศาสตราจารย์ นายแพทย์กษาน จาติกวณิช ได้เขียนไว้
ในหนังสือ *เจ็ดรอบนักษัตร ชั่วพลว ไอศถานนท์* ว่าก่อให้เกิดผลสำเร็จ
ตามมาอีก ๒ ประการคือ

๑. สร้างหอประชุมราชแพทยาลัย
๒. สร้างเขื่อนคอนกรีตริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เมื่อศิริราชก่อตั้งมาครบ ๗๒ ปี คุณหมอซัชเป็น
แมงงานใหญ่อีกครั้งหนึ่ง การจัดงานครั้งนี้ก่อให้เกิดตึก ๗๒ ปีศิริราช ซึ่ง
เป็นอาคาร ๑๒ ชั้น ตั้งอยู่ใจกลางโรงพยาบาลศิริราช เบื้องหลังพระบรม
ราชานุสาวรีย์สมเด็จพระบรมราชชนก

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานนามใหม่ให้
แก่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชนา
มว่า “มหาวิทยาลัยมหิดล” ยิ่งความภาคภูมิใจและซาบซึ้งใน
พระมหากรุณาธิคุณต่อคุณหมอซัชมีรู้คลาย

นอกจากนั้น ได้ร่วมกราบบังคมทูลขอพระกรุณาจากสมเด็จพระ
ศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงช่วยเหลือบริจาคซื้อที่ดิน ๑,๒๐๐ ไร่ ซึ่งเป็น
ที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในราคาที่ถูกมากใช้
เป็นสถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายาในปัจจุบัน

ในขั้นแรกที่พระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดลนั้น คุณหมอ
ซซ์เล่าว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งว่ามหาวิทยาลัยแพทย-
ศาสตร์ยังไม่ใช่มหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์พร้อมสาขาวิชา ดังนั้นในสมัยที่
คุณหมอซซ์เป็นอธิการบดี จึงได้มีการจัดตั้งคณะสังคมศาสตร์ มนุษย-
ศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ขึ้น และเมื่อได้ก่อตั้งขึ้นแล้วคุณหมอซซ์ก็ได้
ดำรงตำแหน่งรักษาการคณบดีของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหิดล อีกเกือบ ๑๐ ปี จนกว่าจะได้เลือกคณบดีคนใหม่ขึ้นมาแทน

หลังจากได้พระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดลแล้ว พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงดนตรีที่หอประชุม
ราชแพทยาลัยศิริราช และรับสั่งตอนหนึ่งกับนักศึกษาของมหาวิทยาลัย
มหิดลว่า “เราเป็นลูกพ่อเดียวกันแล้วนะ” ยังความปลาบปลื้มและ
ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นแก่คุณหมอซซ์และผู้เข้าเฝ้า
ทูลละอองธุลีพระบาทโดยทั่วหน้ากัน

งานอื่นๆ นอกมหาวิทยาลัยยังมีอีกหลายอย่างเช่น เป็นกรรมการ
สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการฝ่ายการแพทย์
ของมูลนิธิอานันทมหิดล กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ กรรมการพลังงาน
ปรมาณูเพื่อสันติ เป็นต้น

คุณหมอซซ์มีความจงรักภักดีในสมเด็จพระราชบิดาอย่างลึกซึ้ง
เคยเล่าให้ลูกหลานฟังว่า เมื่อเรียนแพทย์ปีที่ ๑ ที่ศิริราช เรียนหนังสือดีได้
ขอเข้าเฝ้าสมเด็จพระราชบิดา กราบบังคมทูลเพื่อขอทุนศึกษาแพทย์ต่าง
ประเทศ สมเด็จพระราชบิดาโปรดฯ ให้มหาดเล็กนำกระดาษดินสอมา
ทรงคิดเลขค่าใช้จ่ายในการเรียนให้ดูและทรงแสดงให้เห็นว่าการที่จะไป
เรียนต่างประเทศนั้นต้องใช้เวลาอีก ๘ ปี ค่าใช้จ่ายสิ้นเปลืองมาก ขณะนี้
เรียนที่ศิริราชก็ดีแล้ว อีก ๓ ปีก็จะเรียนจบ จึงขอให้เรียนต่อไป เมื่อเรียน
สำเร็จแล้วอยากไปเรียนที่ไหนจะทรงให้การสนับสนุน แต่จะต้องกลับ
มาทำงานที่ศิริราช เพราะศิริราชยังต้องการคนอีกมาก แต่หลังจากนั้น
ไม่กี่เดือน สมเด็จพระราชบิดาก็สิ้นพระชนม์ ยังความเศร้าสลดใจแก่

คุณหมอซซเป็นอย่างดี คุณหมอซซคิดว่าจะสนองพระเดชพระคุณ
ครั้งสุดท้ายได้อย่างไร ขณะนั้นผู้ที่มีโอกาสเข้าร่วมในขบวนอัญเชิญ
พานเครื่องราชอิสริยยศของสมเด็จพระราชบิดาจากพระบรมมหาราช
วังไปยังพระเมรุต้องเป็นนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ ๔ แต่คุณหมอซซก็ได้
ขอร้องกับอาจารย์และได้รับอนุญาตเข้าร่วมในขบวนในที่สุด คุณหมอ
ซซได้รับของที่ระลึกพระราชทานคือดินสอแท่นกระเป๋ายี่ห้อ Parker
ลงยาส่วนบน ส่วนล่างเป็นทอง ตอนบนโดยรอบจารึกว่า พ.ศ.๒๔๗๒ ซึ่ง
คุณหมอซซได้เก็บสมบัติชิ้นนี้ไว้ตราบเท่าชีวิตหาไม่

คุณหมอซซเคยกล่าวหลายครั้งในหลายวาระว่า การที่พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามมหา-
วิทยาลัยมหิดล ในสมัยที่ท่านเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์
และการที่ท่านได้เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นสิ่งที่ท่านภาค
ภูมิใจมากและเป็นเกียรติที่จะต้องเกิดทุนพระนามมหิดลอย่างเต็มสติ
กำลัง ในชีวิตการเป็นแพทย์และการกระทำใดๆ ก็ดี คุณหมอซซจะเกิด
ทุนยึดถือสมเด็จพระราชบิดาเป็นแบบอย่างมั่นคงเสมอมา

คุณหมอซซมีสุขภาพดีพอสมควรมาโดยตลอด ไม่มีอาการหลง
และมีความห่วงใยผู้รอบข้างเสมอจนบั้นปลายของชีวิต คุณหมอซซ
เริ่มป่วยเป็นโรคมะเร็งที่ปอดเมื่อประมาณ ๓ ปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังมีสุขภาพ
แข็งแรง ไม่มีอาการของมะเร็ง ในช่วง ๓ เดือนสุดท้ายเริ่มมีอาการไอและ
อ่อนเพลีย ในวันพุธที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๒ เข้ารักษาตัว ณ ศูนย์
การแพทย์ศิริกิติ์ โรงพยาบาลรามาธิบดี และถึงแก่กรรมอย่างสงบในวัน
ศุกร์ที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๒ เวลา ๗ นาฬิกา ๕๒ นาที สิริรวมอายุได้
๘๑ ปี ๘ เดือน ๒๗ วัน.

(คัดย่อประวัติจากหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์
นายแพทย์ซซชวัล ใสสถานนท์, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๔๒, พิมพ์ที่กรุงเทพฯ:
๒๕๔๒)

ห้องสมุด ๓๐๑ ปี เข็ม พริกพวงแก้ว

00003254

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล

๙๙๙ ถ.พุทธมณฑล สาย ๔ ต.ศาลายา

อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐-๒๘๔๙-๖๒๔๑-๖

โทรสาร ๐-๒๘๔๙-๖๒๔๗